

Interdepartementale Commissie
voor Duurzame Ontwikkeling

Jaarverslag 2012

Samen naar een duurzame toekomst

Inhoudstafel

Voorwoord	4
1 Inleiding	5
2 De activiteiten van de ICDO	6
2.1. Het secretariaat	6
2.2. Het Bureau	6
2.3. De plenaire vergaderingen	6
3 Opvolging van de uitvoering van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling	8
3.1. Stand van zaken betreffende het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling	8
3.2. Samenvatting van de verwezenlijkingen	8
4 Federale administraties als voorbeeld	9
4.1. Milieuzorg	9
4.2. Mobiliteit	13
4.3. Duurzame overheidsopdrachten	15
4.3.1. Internationale ontwikkelingen en Belgische samenwerking	15
4.3.2. Belgische beleidsontwikkeling en interdepartementale samenwerking	18
4.3.3. Kopen aankopers duurzaam? Monitoring van de verduurzaming van de overheidsopdrachten	19
4.4. Maatschappelijke verantwoordelijkheid	21
5 Federale strategie inzake duurzame ontwikkeling	23
5.1. Internationaal beleid	23
5.2. Federale strategie	24
6 Verslagen 2012 van de cellen duurzame ontwikkeling	26
6.1. FOD Kanselarij van de Eerste minister	26
6.2. FOD Personeel en Organisatie	30
6.3. FOD Budget & Beheerscontrole	32
6.4. FOD Binnenlandse Zaken	33
6.5. FOD Financiën	34
6.6. FOD Mobiliteit en Vervoer	36
6.7. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg	40
6.8. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu	42
6.9. FOD Justitie	49
6.10. FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie	56
6.11. POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid	57
6.12. POD Duurzame Ontwikkeling	60
6.13. POD Wetenschapsbeleid	61
6.14. Fedict (FOD Informatie- en Communicatietechnologie)	62
6.15. FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking	63
6.16. FOD Sociale Zekerheid	64
6.17. Ministerie van Defensie	65

Voorwoord

2012 was een goed gevuld jaar voor de leden van de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO)! Wij willen dit activiteitenverslag reeds aangrijpen om hen te danken voor hun inzet ten gunste van duurzame ontwikkeling gedurende het hele afgelopen jaar. Dankzij hun tussenkomst namen vaak tal van experts uit hun respectieve administraties deel aan het interdepartementale overleg en konden zij hun expertise laten gelden in diverse projecten die worden voorbereid.

Net als dat bij vele Europese collega's het geval was, kwamen federale en regionale experts immers bijeen om op administratief vlak het standpunt van België voor te bereiden omtrent de Conferentie van de Verenigde Naties over duurzame ontwikkeling (Rio+20). Zodoende kon van bij de voorbereiding van het proces rekening worden gehouden met alle dimensies van duurzame ontwikkeling. Bovendien worden de resultaten van de Conferentie tegenwoordig continu opgevolgd, waardoor alle verantwoordelijke administraties betrokken kunnen worden bij de aangegane verbintenissen.

Deze samenwerking tussen overheidsdiensten vond ook plaats bij de voorbereiding van de bijdrage van de ICDO tot de strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling. Een uitgebreide groep experts heeft een volkomen vernieuwende en ambitieuze prestatie neergezet. Door wekenlang samen te werken hebben zij transversale analysecapaciteiten tot stand gebracht omtrent de vele uitdagingen waarmee ons ontwikkelingspad naar 2050 bezaaid is.

Deze werkzaamheden waren amper achter de rug of de eerste richtlijnen werden al vastgelegd voor het uitwerkingsproces van het volgende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling. Daarnaast verzamelden de leden de recentste informatie over de opvolging van het lopende Plan.

Tot slot werd, op initiatief van de regering, het programma MVOverheid! gelanceerd om de overheidsdiensten ertoe aan te zetten hun maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen en als voorbeeld te dienen voor alle organisaties uit het maatschappelijk middenveld. Om deze werkzaamheden voor te bereiden zal eens te meer een beroep worden gedaan op de expertise van de verschillende experts uit de thematische werkgroepen van de ICDO.

Na deze talrijke werkzaamheden die het politieke engagement ten voordele van duurzame ontwikkeling hernieuwen, zal het erop aan komen al deze doelstellingen om te zetten in tastbare resultaten, zodat kan worden aangetoond dat duurzame ontwikkeling wel degelijk een toegevoegde waarde bezit om het hoofd te bieden aan de vele crises van ons ontwikkelingsmodel.

Veel leesgenot!

Sophie Sokolowski,
Voorzitter van de ICDO

1 Inleiding

Dit verslag vormt een van de fasen van de federale strategie inzake duurzame ontwikkeling die is vastgesteld door de wet van 5 mei 1997 (hierna de wet). Het doel ervan is informatie te verschaffen over de opvolging van de verbintenissen die op het vlak van duurzame ontwikkeling zijn aangegaan. Het gaat er in de allereerste plaats om een overzicht te bieden van het gevolg dat wordt gegeven aan de verbintenissen die zijn voorzien in het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling en van de processen tot

voorbereiding of coördinatie van het beleid die binnen de ICDO plaatsvinden. Het gaat er echter ook om te voldoen aan de voorschriften van de omzendbrief *Environmental Information System* of van het koninklijk besluit van 22 september 2004 houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling. Tot slot kan dankzij dit verslag op een gecoördineerde manier informatie worden verzameld over hoe de federale overheidsdiensten het programma MVOverheid uitvoeren!

De wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling stelde, op beleidsvlak, een leercyclus in die vier fasen omvat: planning, opvolging (via de ICDO), evaluatie en toekomstverkenning (via het Federaal Rapport van de Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau). De wet voorziet ook in participatiemechanismen via de raadpleging over het voorontwerp van het Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling of adviezen van de Federale Raad voor Duurzame Ontwikkeling.

De ICDO bestaat uit een vertegenwoordiger van elke federale overheidsdienst (FOD), van elke programmatorische federale overheidsdienst (POD) en van het ministerie van landsverdediging. Elke regering van de gewesten en de gemeenschappen mag een lid voor de commissie aanstellen. Het Federaal Planbureau wordt vertegenwoordigd door een waarnemer.

Aangezien de ICDO er bij wet mee belast is de opvolging van de acties van de federale overheidsdiensten inzake duurzame ontwikkeling voor te bereiden en te coördineren, is het doel van dit verslag de resultaten van deze werkzaamheden voor te stellen.

2 De activiteiten van de ICDO

2.1. Het secretariaat

De Programmatorische federale Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling (PODDO) staat in voor het secretariaat van de ICDO en haar werkgroepen. Het afgelopen jaar heeft het secretariaat voornamelijk initiatieven opgestart via de plenaire vergadering betreffende het voorbereidingsproces van het volgende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling of het rapporteringsmechanisme betreffende de opvolging van de uitvoering van het Plan binnen de federale overheidsdiensten en de activiteiten van de cellen duurzame ontwikkeling.

Het secretariaat neemt eveneens het initiatief tot de activiteiten van de thematische werkgroepen, zoals verderop in de dit verslag wordt weergegeven.

Tot slot ziet het secretariaat er, met de hulp van de cel communicatie van de PODDO, op toe dat de federale ambtenaren op de hoogte worden gehouden via de newsletter (DO-DD news) en de website van de ICDO. De website wordt in 2013 bijgewerkt om de activiteiten die binnen de ICDO worden uitgevoerd beter onder de aandacht te brengen.

2.2. Het Bureau.

Na een kandidatenoproep heeft de ICDO tijdens de zitting van 1 maart 2012 haar Bureau samengesteld. De volgende leden werden aangewezen:

- Mevrouw Marielle Smeets van de FOD Volksgezondheid, veiligheid van de voedselketen en leefmilieu,
- De heer Vincent Triest, FOD Personeel en Organisatie,
- De heer Peter Vanderstuyf, ministerie van Defensie.

2.3. De plenaire vergaderingen

De taak van de plenaire vergadering bestaat er voornamelijk in beslissingen te nemen omtrent de projecten die binnen de ICDO worden uitgewerkt. Ze bestaat uit vertegenwoordigers van alle federale overheidsdiensten en van de Gemeenschappen en Gewesten.

In 2012 hebben de leden acht keer vergaderd (1 maart, 27 maart, 24 april, 22 mei, 26 juni, 2 oktober, 6 november en 18 december). Dit drukke programma houdt verband met belangrijke dossiers op de agenda.

De ICDO keurde in april immers haar bijdrage tot de strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling goed en ging vervolgens van start met de besprekingen over het voorbereidingsproces van het volgende Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling.

- In juni 2012 werden de methodologie en de procedure tot het afsluiten van de rapportering over de uitvoering van het vorige plan vastgelegd.
- In oktober 2012 werd de oriëntatienota goedgekeurd die de hoofdlijnen bepaalt van de inhoud en de te volgen procedure ter voorbereiding van het volgende plan.

De plenaire vergadering besliste eveneens een nieuwe werkgroep met betrekking tot duurzame mobiliteit op te richten om te voldoen aan de verbintenis die in het programma MVOVerheid! werd aangegaan.

Tot slot besteedde ze een deel van haar zittingen aan informatieverstrekking over

- het verloop van de internationale onderhandelingen in het kader van de Conferentie van de Verenigde Naties inzake Duurzame Ontwikkeling (Rio+20),

- de presentatie van het federaal rapport inzake duurzame ontwikkeling, voorgesteld door de Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau,
- de presentatie van het programma MVOverheid! van vicepremier en minister van Duurzame ontwikkeling S. Vanackere,
- het verloop van de situatie betreffende de DuurzameOntwikkelingEffectenBeoordeling (DOEB) of de langetermijnvisie,
- de activiteiten van de thematische werkgroepen.

3 Opvolging van de uitvoering van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling

3.1. Stand van zaken betreffende het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling

In overeenstemming met de taken die de wet aan de ICDO heeft toevertrouwd, dienen de leden de uitvoering van het Plan binnen hun administratie op te volgen. Om de beleidscyclus in verband met het tweede Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling af te sluiten, werd aan de leden gevraagd de online database in te vullen om zo een maximum aan informatie te verzamelen over de staat van uitvoering van de in het Plan voorzien acties.

Dankzij deze opvolging kan verslag worden uitgebracht aan het parlement en het maatschappelijk middenveld over de staat van uitvoering van de maatregelen die in de plannen zijn voorzien. Hiermee kunnen de federale overheidsdiensten ook een stand van zaken opmaken over de aangegane verbintenissen. Op die manier kunnen de leden van de ICDO eveneens hun voorstellen voor het volgende Plan voorbereiden.

In antwoord op de verbintenis die in 2011 werd aangegaan, heeft het ICDO-secretariaat - met de steun van de TFDO van het Federaal Planbureau - een gezamenlijke methodologie en procedure ontwikkeld om de bruto gegevens te valideren die in de database voor de opvolging van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling worden ingevoerd. Op die manier zal kunnen worden toegezien op de samenhang van de methodes tussen beide rapporteringsprocedures.

3.2. Samenvatting van de verwezenlijkingen

Aangezien op dit moment nog wordt gewerkt aan de samenvatting die een overzicht zal bieden van het gevolg dat wordt gegeven aan de maatregelen die zijn vastgelegd in de federale plannen voor duurzame ontwikkeling, kunnen we hier geen resultaten geven. Die zullen echter ter beschikking worden gesteld zodra dat mogelijk is – in het bijzonder met het oog op de openbare raadpleging over het volgende voorontwerp van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling.

4 Federale administraties als voorbeeld

Het belangrijkste gedeelte van de voorbereiding, opvolging en coördinatie van het beleid binnen de ICDO gebeurt in de thematische werkgroepen. Die bestaan al een hele tijd of werden ad hoc opgericht om aan een specifieke vraag te beantwoorden. Om

hun maatschappelijke verantwoordelijkheid op te nemen, ondernemen de federale overheidsdiensten acties op verscheidene vlakken, zowel wat betreft de werking van hun organisatie als het beleid dat ze voeren.

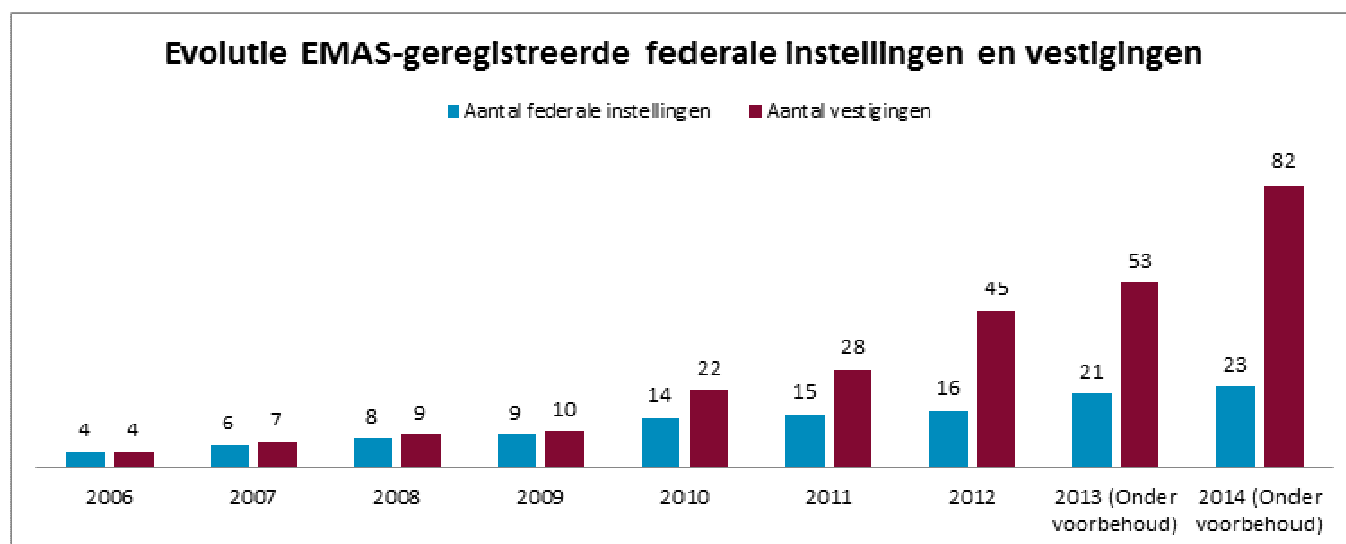
4.1. Milieuzorg

Als gevolg van de beslissing van de plenaire vergadering van 1 maart 2012 is het EMAS-netwerk een **WG van de ICDO** geworden. Het gaat er in hoofdzaak om het bestaan van dit netwerk (opgericht in 2008) te formaliseren nadat in het Möbius-rapport een aanbeveling werd geformuleerd over de evaluatie van het rapporteringssysteem van de ICDO. Aangezien zijn activiteiten te maken hebben met de uitvoering van een maatregel van een FPDO en het om een door de PODDO geleide coördinatietask gaat, is er alle reden toe om het netwerk als een officiële werkgroep van de ICDO te erkennen.

De groep omvat experts afkomstig uit de FOD's en POD's, de sociale zekerheidsinstellingen, sommige regionale en Europese instellingen, de NMBS. Het gaat in totaal om een dertigtal leden die minstens vijf keer per jaar bijeenkomen.

EMAS-registratie van de federale overheidsinstellingen

Hieronder vindt u het aantal federale instellingen dat een EMAS-registratie heeft verworven of die op weg zijn om die te krijgen.

Verspreiding van kennis en uitwisseling van expertise

De werkgroep heeft in 2012 vijf keer vergaderd om de volgende projecten te bespreken:

- Opleiding over het thema van de participatie: hoe de belangstelling voor en de participatie van het personeel van een organisatie in een Milieuzorgsysteem (MZS) opwekken en in stand houden?
- Presentatie door de Regie der Gebouwen van haar actieplan om water en energie te besparen, in het bijzonder het toekomstige MZS van de Regie.
- Opleiding over het thema “EMAS en biodiversiteit” (drie halve dagen). Biodiversiteit behoort tot de milieuprestatie-indicatoren die door de EMAS III-verordening vereist zijn. Naast de vaste indicator (m^2 ingenomen oppervlakte/ m^2 totale oppervlakte) werden nog andere indicatoren inzake biodiversiteit gezocht om te bekijken hoe beter rekening kan worden gehouden met biodiversiteit en hoe ze in een stedelijke omgeving kan worden beschermd (want daar zijn de meeste EMAS-geregistreerde diensten gevestigd).
- Voorstelling door de vertegenwoordiger van het ministerie voor duurzame ontwikkeling van het programma MVOverheid!, voornamelijk over wat werd beslist op het vlak van EMAS.
- Voorstelling van de verplichtingen inzake afval die zijn voorzien in de ordonnantie betreffende afvalstoffen van 14 juni 2012 en in de wet houdende organisatie van de

begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat van 22 mei 2003 [betreft met name de Patrimoniumdienst]. Daarnaast werd een project voorgesteld waarbij het de overheidsdiensten zou worden toegestaan oude voorwerpen, meubels, enz. aan betrouwbare kringloopwinkels te geven.

Gemeenschappelijk reglementair register

Zoals in de voorgaande jaren werden regelmatig updates gestuurd naar de leden van de werkgroep.

Door de beslissing van de regering inzake het programma MVOverheid! om het aantal federale vestigingen met EMAS-registratie te verhogen, staan ons tal van uitdagingen te wachten. Het zal er immers op aankomen te voldoen aan de eisen die de verlenging van EMAS met zich mee zal brengen waartoe de Ministerraad heeft besloten. Het zal er echter ook om gaan een werkgroep te inspireren die zowel bestaat uit instellingen in een "beginnersfase" als andere die reeds sinds de start in 2005 in deze procedure zitten. Daarnaast zal de volgende benchmarking ook zonder de steun van een "userfriendly" database moeten worden uitgevoerd, terwijl het aantal geregistreerde vestigingen en instellingen aanzienlijk zal toenemen. Tot slot moeten wij ons afvragen hoe wij de instellingen die weldra een 3de cyclus zullen starten kunnen aanmoedigen om nog een stap verder te gaan (bijvoorbeeld naar een ISO 26000)?

Environmental Information System

In overeenstemming met de omzendbrief van 17 juni 2005 heeft de Regie der Gebouwen software ontwikkeld voor milieu-informatie (Environmental Information System - EIS) om

het verzamelen en analyseren van verbruiksgegevens (energie, water, afval, oppervlakte, enz.) te vergemakkelijken en te automatiseren.

Binnen dit kader voorziet de omzendbrief een jaarlijks overzicht van deze informatie via dit verslag.

De hieronder weergegeven verbruikstabellen en -grafieken hebben betrekking tot een representatief sample van gebouwen die door de Regie der Gebouwen wordt beheerd.

De berekeningen zijn afkomstig van het EIS-systeem waarmee het verbruik voor verwarming en elektriciteit kan worden opgemaakt voor een groep van gebouwen waarvan men met zekerheid over volledige en betrouwbare verbruiksgegevens voor de geanalyseerde periodes beschikt. Deze

representatieve groep van gebouwen geeft een tendens weer van hoe het verbruik voor verwarming (eerste groep) en voor elektriciteit (tweede groep) zal verlopen.

Het verbruik voor verwarming wordt uitgedrukt in kWh en wordt teruggebracht tot "standaard" weersomstandigheden.

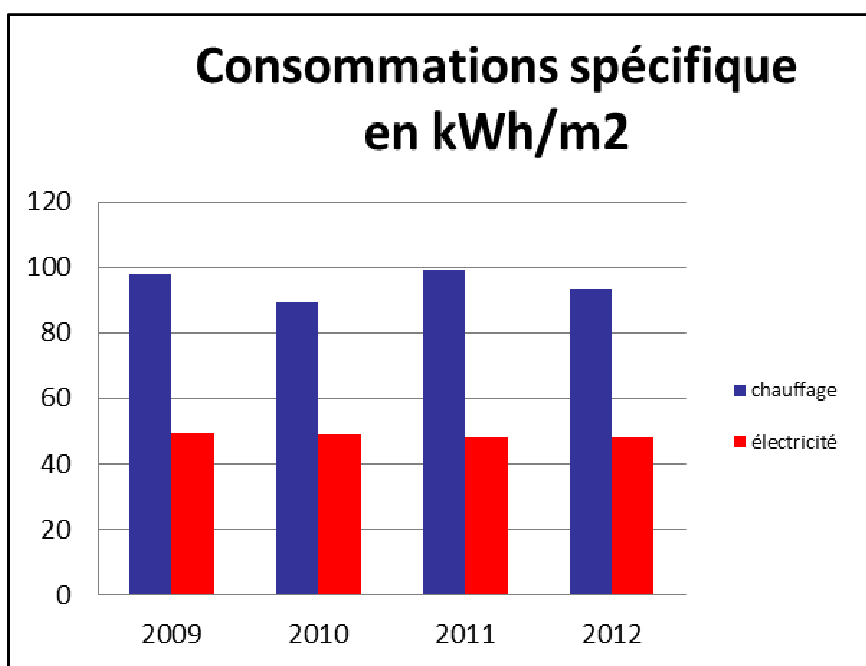
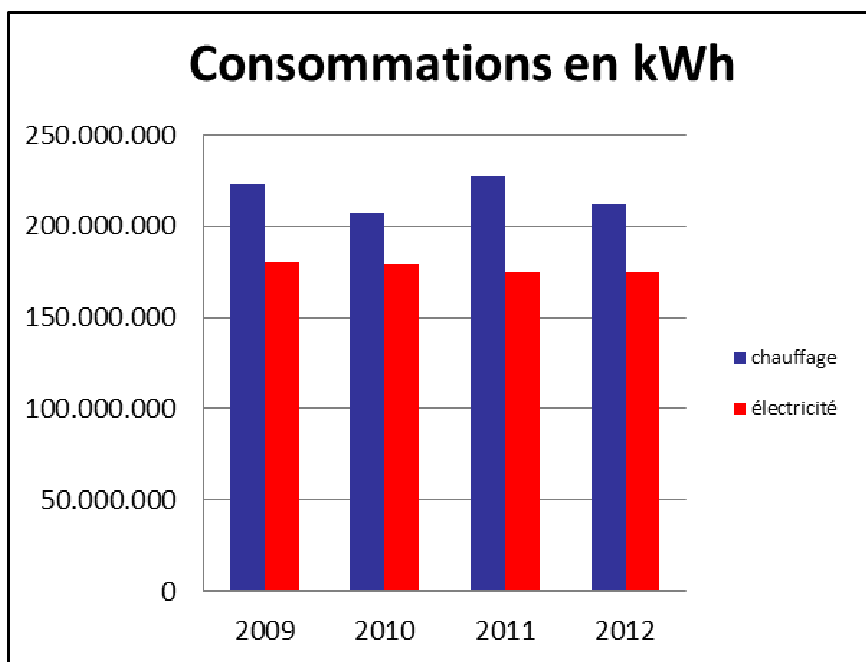
De oppervlaktegegevens waarover wij beschikken zijn "extra muros" oppervlakten. Die omvatten de verwarmde en de niet-verwarmde oppervlakten.

Idealiter zou het specifieke verbruik moeten worden berekend ten opzichte van een oppervlakte intra muros of van een verwarmde nuttige oppervlakte, maar wij beschikken niet over die gegevens voor een voldoende aantal gebouwencomplexen. Deze oefening is aan de gang.

Verbruik voor verwarming (gas & stookolie)				
	2009	2010	2011	2012
kWh	223.614.498	207.434.435	226.864.631	211.893.006
m2	2.283.904	2.317.787	2.285.735	2.269.595
kWh/m2	97,9	89,5	99,3	93,4

Elektriciteitsverbruik				
	2009	2010	2011	2012
kWh	180.472.556	179.539.454	174.809.774	174.928.317
m2	3.646.682	3.663.958	3.639.378	3.621.191
kWh/m2	49,5	49,0	48,0	48,3

De veranderingen op jaarbasis van de oppervlakte voor elke groep van gebouwen zijn te verklaren door de veranderende bezetting van bepaalde gebouwen tijdens die vier jaren.

De enige gebouwen die in de groep (sample) zijn opgenomen, zijn diegene die over volledige en valide gegevens beschikken voor de vier opeenvolgende jaren.

Bij het ICDO-verslag van de laatste drie jaren nam de groep van gebouwen die werd onderzocht voor de verwarming en de groep van gebouwen die werd geanalyseerd voor het elektriciteitsverbruik ieder jaar in omvang

toe. Hieronder wordt de ontwikkeling weergegeven, uitgedrukt in %, van de oppervlakte van de gebouwen van elke groep ten opzichte van de totale oppervlakte die door de Regie wordt beheerd.

oppervlakte voor de groep / totale oppervlakte beheerd door de Regie			
ICDO-verslag jaar:	2010	2011	2012
Groep voor de verwarming	19 %	24 %	30 %
Groep voor de elektriciteit	34 %	41 %	46 %

Denkzij de uitvoering van de leveringsovereenkomst voor gas en

elektriciteit "2013" zal dit percentage volgend jaar nog aanzienlijk stijgen.

4.2. Mobiliteit

In het kader van de uitvoering van het programma MVOverheid! dat door de Ministerraad van 20 juli 2012 werd goedgekeurd, heeft de ICDO op haar vergadering van november 2012 besloten om de voorbereiding van de werkzaamheden inzake duurzame mobiliteit van de federale overheidsdiensten te coördineren binnen de specifieke werkgroep. Deze werkgroep zal evenwel nauw samenwerken met de werkgroepen EMAS en duurzame overheidsopdrachten.

Mevr. Lieve Vermoere van de FOD Mobiliteit en vervoer werd aangesteld als voorzitter van de werkgroep.

Doelstellingen en acties van MVOverheid ! :

*"1) De federale staat moedigt de duurzame mobiliteit van zijn werknemers aan. Hiertoe stelt elke federale overheidsdienst **een duurzaam mobiliteitsplan** op dat wordt opgenomen in de beheersplannen of de toekomstige beheersovereenkomsten.*

*[nvtr: Het gaat om een mobiliteitsplan **ter aanvulling van de bestaande wettelijke verplichtingen, zoals:***

- Verplaatsingsplan van de ondernemingen + het luik Pollutiepiekplan ervan (verplichtingen

opgelegd door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest);

- Driejaarlijkse federale diagnostiek over het woon-werkverkeer (Programmawet van 8 april 2003]).

2) Het wagenpark van de federale staat zal worden bepaald. De federale overheid streeft ernaar de CO2-uitstoot van haar wagenpark op ambitieuze wijze te verlagen tegen 2020;

3) De federale staat stelt regels op voor de vervoerswijze bij buitenlandse reizen door rekening te houden met de tijd en zij beperkt de grootte van de delegaties die naar het buitenland reizen. De CO2-emissies van de federale missies zullen worden gecompenseerd;

4) De omzendbrief 307quinquies voor de aankoop van nieuwe voertuigen zal worden bijgewerkt. In dat kader zal de aankoop van elektrische en hybride voertuigen worden onderzocht.

c) Latere stappen

"1) Wijzigen van de omzendbrief 307quinquies betreffende het beheer en het aanschaffen van dienstvoertuigen met strengere normen waaraan de nieuwe voertuigen moeten voldoen en met een verplicht rapport over de nieuwe voertuigen, de overige voertuigen (in het verkeer en ingeschreven), het aantal kilometer en het aantal liter brandstof.

2) Uitwerken van een omzendbrief over de modaliteiten en criteria van het duurzame mobiliteitsplan ter aanvulling van de bestaande wettelijke verplichtingen

(opmerking: de 3 voorbeelden betreffen bestaande verplichtingen)

3) Steunen van maatschappelijk verantwoorde projecten om de CO2-emissies tijdens de missies van federale ambtenaren te compenseren. Er zal een nog te bepalen maatschappelijk verantwoord project worden gekozen om de tijdens de missies geproduceerde CO2-uitstoot te compenseren. Dit project moet een reële bijdrage leveren tot de bestrijding van de klimaatveranderingen (1ste helft 2013).

4) De duurzame mobiliteit van de federale ambtenaren blijven bevorderen, onder meer door alternatieve vervoersmodi voor individuele motorvoertuigen aan te moedigen, zoals de fiets, en door verplaatsingen te vermijden via het telewerken, het thuiswerken, de satellietkantoren, met inbegrip van de video- en telefoonconferenties te stimuleren."

5) Een tool uitwerken die de afzonderlijke databanken voor carpooling van de federale overheid met elkaar in contact zal brengen om zo het aantal gebruikers uit te breiden en de kansen te verhogen dat het woon-werkverkeer via carpoolen zal gebeuren. Tegelijkertijd zal een wettelijke basis van het systeem moeten worden opgesteld om het tot buiten de federale overheid uit te breiden. Deze overheid zal dan als voorbeeld dienen voor de uitbouw van carpooling.

6) Eigen initiatieven van de FOD's en POD's, naargelang van de mogelijkheden en behoeften, op basis van de "voorbeeldfunctie" van de overheden. Bij wijze van voorbeeld, hierbij een lijst van onderwerpen die in de werkgroep besproken zullen worden, teneinde een thematische groepering voor te stellen :

Doelstellingen van de werkgroep

- In overleg met alle betrokken administraties een ontwerp van omzendbrief "Duurzaam mobiliteitsplan" uitwerken dat de wettelijke verplichtingen aanvult en alle dimensies van een duurzame ontwikkeling' omvat. In dit

verband zullen ondermeer de volgende onderwerpen behandeld worden : het principe «duurzame mobiliteit» als volwaardige doelstelling opnemen in het beheersplan, de verplaatsingen van ambtenaren, stakeholders, burgers en leveranciers beperken, vermindering van congestie, bereikbaarheid en toegankelijkheid, de emissies (waaronder CO2) verbonden aan het wagenpark van de staat beperken, monitoring(*) van de buitenlandse dienstreizen, koolstofcompensatie, telewerken (de tegenstand van het management in bepaalde FOD's overwinnen...), fiets, carpooling, enz. (doelstellingen 1 en 3, stappen 2 4 en 5).

- De instructies inzake het rapporteren over het voertuigenpark van de federale overheid verbeteren (doelstellingen 2 en 4, stappen 1): een voorstel dat door een beperkte technische groep wordt voorbereid, zal medio 2013 ter goedkeuring van de ICDO worden voorgelegd aan de werkgroep. Dit voorstel zal rekening houden met de problemen die werden ervaren inzake de rapporteringseisen verbonden aan de omzendbrief 307 quinquies en het KB van 20 december 2010, en ook met de ervaring op het vlak van de EMAS-benchmarking.

Activiteiten

Nadat zijn opdracht op de plenaire vergadering van 6 november 2012 werd goedgekeurd, hield de werkgroep zijn eerste vergadering op 12 december om zijn werkprogramma te bepalen. Voor 2013 werd een planning van de vergaderingen en de behandelde thema's vastgelegd.

4.3. Duurzame overheidsopdrachten

De eerste verwijzingen naar de verduurzaming van de (federale) overheidsopdrachten in beleidsteksten dateren van twaalf jaar geleden. Ze kwamen voort uit het inzicht dat aankopers een belangrijke stempel kunnen drukken op de verduurzaming van de samenleving, en dit bij de aankoop van producten, het voorzien van dienstverlening en het uitvoeren van werken. Het totale volume van de Europese overheidsuitgaven anno 2012 is namelijk gelijk aan 19 % van het bruto binnenlands product van de Unie.

Reeds in het federaal plan duurzame ontwikkeling 2000 – 2004 werd de voorbeeldrol van de overheid om te komen tot een duurzame ontwikkeling benadrukt vanuit de consumentenrol van de overheid. In dit plan werd o.a. de opmaak van een omzendbrief en modelbestekken voorgesteld evenals de opname van sociale clausules en clausules m.b.t. de vermindering van vervuilende stoffen in overheidsopdrachten. Dit plan stelde ook voor om werk te maken van een doelstelling rond duurzame overheidsopdrachten, die er in 2009 ook effectief kwam. Het is duidelijk dat sinds deze eerste beleidsvoorstellen en verder sinds het federaal plan duurzame ontwikkeling 2004 – 2008 en vooral sinds het federaal plan duurzame overheidsopdrachten 2009 – 2011 de uitbouw van het beleid en het instrumentarium in deze materie een enorme vlucht heeft genomen. Inmiddels is het ook niet meer enkel een zaak van federaal belang, maar doet ook gewesten en lokale besturen nadenken over de verduurzaming van hun aankoopbeleid. Dit maakt dat er inmiddels in gans België een aanzienlijke capaciteit wordt opgebouwd en uitwisseling wordt voorzien om het beleid in praktijk op de verschillende niveaus om te zetten.

De historiek van het beleid duurzame overheidsopdrachten over de laatste 12 jaar werd toegelicht op de plenaire ICDO vergadering van 26 juni 2012.

4.3.1. Internationale ontwikkelingen en Belgische samenwerking

Groene economie en duurzame overheidsopdrachten

Twintig jaar na de oorspronkelijke Conferentie in 1992 verzamelden staatshoofden en regeringsleiders opnieuw in Rio de Janeiro voor een nieuwe VN Conferentie voor Duurzame Ontwikkeling. De conferentie kreeg o.a. een dubbele thematische focus mee: de groene economie in een context van armoedebestrijding en duurzame ontwikkeling; en het institutioneel kader voor duurzame ontwikkeling.

Met het United Nations Environment Programme (UNEP) *Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication* wordt het belang van de verduurzaming van de overheidsopdrachten hoe langer hoe meer ook op internationaal niveau erkent. Op verschillende plaatsen in de tekst wordt de nadruk gelegd op het belang van de verduurzaming van de overheidsopdrachten in de context van een groene economie.

Inmiddels heeft UNEP al heel wat publicaties op haar naam staan rond de vergroening van de overheidsopdrachten. De werkzaamheden kunnen geraadpleegd worden op: <http://www.unep.fr/scp/procurement/>.

Herziening Europese richtlijnen overheidsopdrachten

Verreweg de belangrijkste wetgeving op het gebied van overheidsopdrachten, en op die wijze dus ook de duurzame overheidsopdrachten, wordt gevormd door de Europese richtlijnen 2004/17 en 2004/18. Ze bepalen ook in belangrijke mate de Belgische wetgeving op de overheidsopdrachten. In 2011 overwoog de Europese Commissie om deze richtlijnen te herzien met het oog op vereenvoudiging, maar ook om te overwegen of de richtlijnen beperkt dienden gehouden te worden tot procedurele kwesties. Wat dit laatste betreft werd er namelijk gereflecteerd

aspecten in overweging te nemen. Daarom organiseerde het directoraat generaal Interne Markt van de Europese Commissie in de lente van 2011 een raadpleging over haar groenboek rond de modernisering van het Europese overheidsopdrachtenbeleid. De dienst verwerkte 623 adviezen van middenveldorganisaties, waaronder deze van de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten. Op basis van al deze intellectuele input publiceerde zij op 20 december 2011 een voorstel voor herziening van de Richtlijn.

Op 26 januari 2012 werden het voorstel tot herziening van Richtlijn besproken tussen de FOD Kanselarij en de voorzitter van de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten (bij de POD Duurzame Ontwikkeling). Er werd onderzocht welke mogelijkheden er nog waren om de tekst van de Commissie te amenderen en op die manier een zo breed mogelijke waaier van duurzame mogelijkheden in de toekomstige richtlijn te garanderen. De POD Duurzame Ontwikkeling steunde haar werkzaamheden op de tekst die door de ICDO-CCIM werkgroep in 2011 was afgeleverd en boog deze, op basis van het voorstel van de Europese Commissie om tot de nota: *Suggestions, reflections, remarks on COM (2011) 895: Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on public procurement (20 januari 2012)*.

Op basis van deze nota en de besprekingen met de POD Duurzame Ontwikkeling maakte de FOD Kanselarij een *speaking note* op voor de Europese expertenwerkgroep “cluster 2: strategic use of public procurement” van 1 februari 2012 en een debat in de Europese Raad van 20 februari 2012.

Vanaf mei 2012 werden de discussies over deze richtlijn ook gevoerd in het Europese Parlement.

Op 9 september 2012 werd het dossier besproken bij het Bureau van het Coördinatiecomité Internationaal Milieubeleid (CCIM) naar aanleiding van een op verschillende diensten ontvangen nota van 19 internationaal georganiseerde NGO's. Dit *Network for sustainable development in public procurement (NDSPP)* vreesde o.m. in haar

nota van 10 september 2012, “*proposal for amendments to the Commission's proposal for the revision of Public Procurement Directives*”, dat de nieuwe voorstellen geen duidelijkheid zouden verschaffen m.b.t. een aantal reeds voorzichtig geïnstalleerde praktijken in overheidsopdrachten, zoals bijvoorbeeld een verwijzing naar FSC- en PEFC-labels.

Het CCIM-Bureau besloot om de mogelijkheden te onderzoeken om de bekommernissen van het NDSPP via de Interministeriële Conferentie Economie (ICE) aan de Commissie over te maken. Op 31 oktober behandelde de ICE (comité interne markt) namelijk het ontwerp richtlijn overheidsopdrachten onder Cypriotisch voorzitterschap, ter voorbereiding van de EU Raadsvergadering van 5 november 2012.

In het kader van de verduurzaming van de overheidsopdrachten werd op de ICE door de POD Duurzame Ontwikkeling naar de hoger vermelde tekst van het NDSPP verwezen. Daarnaast vestigde de FOD Sociale Zekerheid de aandacht op de opinie-tekst van het Europese Parlement, tewerkstelling en sociale zaken (2011/0438(COD)). Er werd vastgesteld dat de tekst van het Europees Parlement reeds heel wat bekommernissen van het NDSPP-netwerk opnam. POD Duurzame Ontwikkeling heeft daarom een nota opgesteld met een vraag tot een beperkt aantal amendementen. Deze nota werd doorgestuurd naar de FOD Kanselarij en de FOD Buitenlandse Zaken met het oog op een Belgische insteek voor de Europese Raadsvergadering van 5 november 2012.

Overheidsopdrachten in de Energie Efficiëntie Richtlijn 2012/27/EU

Op 11 september 2012 keurde het Europees Parlement de Energie Efficiëntie Richtlijn goed. Ze focust op een meer efficiënt gebruik van energie in alle stadia van de energie-ketting –vanaf de omzetting van energie en de distributie tot de uiteindelijke consumptie. De tekst legt wettelijke verplichtingen op aan alle lidstaten, de voorbeeldrol van de publieke sector en energiebesparingen bij consumenten.

De voorafgaande besprekingen rond deze richtlijn behoorden tot de werkzaamheden van de FOD Economie (Algemene directie Energie) en de gewesten. Omdat de expertise m.b.t. de verduurzaming van de overheidsopdrachten zich binnen de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdracht bevindt, werd om een tijdelijke samenwerking gevraagd. In dit kader vergezelde de POD Duurzame Ontwikkeling de Belgische delegatie voor de Europese *Concerted action* besprekingen (Kopenhagen, 27 en 28 maart 2012).

De finale richtlijn, zoals goedgekeurd op 11 september 2012, zal implicaties hebben voor het overheidsopdrachten-beleid. In het bijzonder kan verwezen worden naar de volgende onderdelen uit de richtlijn:

- Voorbeeldfunctie van de gebouwen van overheidsinstanties: Art. 5, 1°: *'[...] zorgt elke lidstaat ervoor dat vanaf 1 januari 2014 jaarlijks 3 % van de totale vloeroppervlakte van verwarmde en/of gekoelde gebouwen die eigendom zijn van en gebruikt worden door hun centrale overheid, wordt gerenoveerd om aan de minimumeisen inzake energieprestaties te voldoen [...].'*

- Overheidsaankopen: Art. 6, 1°: *'De lidstaten zorgen ervoor dat de centrale overheden uitsluitend producten, diensten en gebouwen kopen met hoge energie-efficiëntieprestaties, voor zover dit in overeenstemming is met de kosteneffectiviteit, de economische haalbaarheid, de duurzaamheid in een breder verband, de technische geschiktheid, alsmede met de aanwezigheid van voldoende concurrentie, [...].'*

De ICDO-CCIM werkgroep heeft op 28 november 2012 de implicaties van de omzetting van de richtlijn voor het (federaal) Belgisch beleid en wetgeving besproken met experts inzake de richtlijn van de FOD Economie (Algemene directie Energie) en de gewesten.

Europees overleg rond duurzame / groene overheidsopdrachten

Het overleg tussen lidstaten en de Europese Commissie rond duurzame

overheidsopdrachten vindt hoofdzakelijk plaats tussen experts in de context van milieuvriendelijke overheidsopdrachten. In dit kader werkt het Directoraat Generaal Milieu van de Europese Commissie aan de ontwikkeling van groene criteria voor diverse producten en diensten. Alle beleidsinformatie en het ontwikkeld instrumentarium is terug te vinden op http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm.

De vergaderingen tussen experts en de Europese Commissie werden georganiseerd in het kader van de *Advisory Group*, met name op 10 en 11 mei 2012 (Bonn) en op 18 en 19 september (Malmö). Voor België werden hebben Jo Versteven (PODDO), Frederik Claerbout (DAR) en Benoît Vandervaeren (POD Wetenschapsbeleid, enkel in september) deelgenomen. De voornaamste agendapunten draaien rond de ontwikkeling van criteria voor de vergroening van de aankopen en het uitwisselen van beleidsontwikkelingen op lidstaat en op Europees niveau. De Commissie beschikt ondertussen over criteria documenten voor 19 producten en diensten.

In maart – april 2012 had de Europese Commissie aan de verschillende lidstaten gevraagd om een top 5 van productgroepen te bepalen waarvoor groene criteria ontwikkeld zouden moeten worden. Daartoe werden de leden van de ICDO-CCIM werkgroep bevestigd en werd er een gemeenschappelijke ranking opgemaakt voor 14 diensten die hun prioriteiten hadden kenbaar gemaakt. De top 5 bestond uit de volgende producten, diensten en werken: (1) Beheer van gebouwen (2) organisatie van evenementen (3) bureau artikelen, (4) stadsmeubilair en (5) wegenbouw. De lijst werd als een Belgisch standpunt overgemaakt aan de Europese Commissie.

Naast de werkzaamheden onder leiding van de Europese Commissie, ontmoeten experts uit de elf best presterende Europese landen elkaar geregeld om ervaring uit te wisselen, capaciteit op te bouwen en eventueel samenwerkingen aan te gaan. België behoort tot deze G7+, ook wel G11 groep genoemd. In 2012 vond er overleg plaats op 9 en 10 mei in

Bonn en op 17 en 18 september in Malmö. Vertegenwoordigers van de ICDO werkgroep duurzame overheidsopdrachten (PODDO, DAR en FOD Wetenschapsbeleid) namen deel aan beide overlegmomenten.

Op voorstel van de G11 ging de ICDO-werkgroep van september akkoord om de volgende ontmoeting van de G11 te organiseren in België (Brussel), dit in combinatie met de *Advisory Group* van de Europese Commissie. De POD Duurzame Ontwikkeling zal de leiding hiervan op zich nemen.

Ecoprocura Conferentie

Tussen 17 en 19 september 2012 organiseerde ICLEI - *Local Governments for Sustainability* de Ecoprocura haar achtste mondiaal congres rond duurzame overheidsopdrachten in Malmö. Deelnemers konden er beste praktijken uitwisselen, ervaring opdoen, contacten leggen, kennisnemen van instrumenten om hun eigen werkzaamheden rond duurzame overheidsopdrachten te verbeteren.

Voor België namen er maar liefst 11 experts deel (3 van de federale overheid, 5 uit de gewesten, 2 van lokale overheden en 1 consultant). Belangrijke toekomstige thema's die door de ICDO-CCIM werkgroep werden vastgesteld betreffen: innovatieve overheidsopdrachten, professionaliseren van de aankoopfunctie, sociale aspecten in overheidsopdrachten en het bundelen van de kennis (*capacity building*) rond (duurzame) overheidsopdrachten.

Alle informatie is te vinden op : <http://www.ecoprocura.eu/malmo2012/home/>.

4.3.2. Belgische beleidsontwikkeling en interdepartementale samenwerking

Werkzaamheden van de werkgroep

De ICDO-werkgroep duurzame overheidsopdrachten kwam in 2012 vier keer

samen en telde een effectieve aanwezigheid van 11 tot 18 vertegenwoordigers van de federale departementen en de gewesten. De vergaderingen vonden plaats op 17 januari, 15 mei, 11 oktober en 28 november. Het voorzitterschap van deze werkgroep is sinds 2005 in handen van de POD Duurzame Ontwikkeling. De besprekingen in deze vergaderingen waren aanleiding tot voorbereiding van internationaal overleg, uitwisseling van beste praktijken en het opzetten van allerlei concrete projecten. De voornaamste activiteiten worden hierna vermeld.

Inter-federale samenwerking

De MVOverheid nota aan de Ministerraad van 13 juli 2012 vermeldt: *“De laatste jaren is er een actieve samenwerking tussen federale overheid en gewesten gegroeid met betrekking tot duurzame overheidsopdrachten. Om de krachten te bundelen en acties op verschillende niveaus uit te werken en te delen, zal deze inter-federale samenwerking worden versterkt teneinde duidelijkheid te scheppen in het nationale landschap rond duurzame overheidsopdrachten.”*

De ICDO-CCIM werkgroep van mei 2012 besliste om deze pistes tot samenwerking te bundelen in een ontwerpnota. Deze werd opgesteld door de POD Duurzame Ontwikkeling in de zomer van 2012. De nota ziet raakvlakken tussen de federale diensten en de gewestelijke diensten op de volgende terreinen: monitoring, criteria-ontwikkeling, pilootprojecten, vormingsinitiatieven en workshops, inzamelen van beste praktijken, communicatie m.b.t. het instrumentarium, ondersteuning (helpdesk), lokale besturen en Europese afstemming.

Een eerste grondig overleg over de nota vond plaats op 28 november 2012.

Nieuw kader voor duurzame overheidsopdrachten voor de federale diensten

De nota van de Ministerraad van 13 juli 2012 maakt melding van de volgende doelstelling: *“Alle federale overheidsopdrachten, en in het bijzonder die van de Federale Opdrachtcentrale (FOR), zullen rekening houden met ambitieuze duurzaamheidsaspecten ter stimulering van milieuvriendelijke, sociaal verantwoorde en economisch efficiënte producten en dienstverlening op basis van de instructies van de geactualiseerde omzendbrief P&O/DO/1;”*

De omzendbrief P&O/DO/1 van 27 januari 2005, verschenen in het Belgisch Staatsblad van 4 februari 2005, had de ambitie om het aantal duurzame aankopen binnen de federale overheid drastisch te verhogen. De federale overheid wilde ook op het vlak van de duurzame aankopen een voorbeeldfunctie vervullen.

De omzendbrief dateert evenwel van 2005 en is, gezien de nieuwe mogelijkheden en nieuwe instrumenten voor de verduurzaming van de overheidsopdrachten, dringend aan vernieuwing toe. Het Federaal actieplan duurzame overheidsopdrachten goedgekeurd in 2009, actie 1.2. voorzag reeds de actualisatie van deze omzendbrief.

De tekst werd door de POD Duurzame Ontwikkeling en de FOD Personeel en Organisatie omgevormd tot een ontwerp van omzendbrief P&O/DO/1 bis. Hiervoor vonden 19 overlegmomenten plaats tussen 2011 en 2012. Het ontwerp zoekt een evenwicht tussen economische, sociale en ecologische bekommernissen. In het kader van moeilijke economische tijden gaat de tekst ook niet voorbij aan een grondig voorafgaandelijk onderzoek van de noden van de aanbestedende diensten en het voeren van een marktonderzoek naar een realistische beschikbaarheid van duurzame producten en diensten. Daarnaast houdt het ontwerp van omzendbrief rekening met het meedingen aan overheidsopdrachten voor grote bedrijven (mogelijk schaalvoordeel) maar zeker ook voor de KMO, het in rekening brengen van de totale levenscycluskost van producten en

diensten en de beschikbaarheid van innovatieve producten op de markt.

Ten slotte heeft de POD Duurzame Ontwikkeling als observator deelgenomen aan initiatieven die genomen werden door de regio's m.b.t. de verduurzaming van hun overheidsopdrachten. Het betreft een toelichting bij de omzendbrieven van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over milieu- en sociaal verantwoorde overheidsopdrachten (19 juni 2012), een overleg ter voorbereiding van een strategie duurzame overheidsopdrachten voor de Waalse gewestelijke administratie (op 12 en 13 juni 2012) en een stakeholderconsultatie rond de voorbereidingen van een Vlaams actieplan 2012 – 2014 (17 april 2012). De POD Duurzame Ontwikkeling nam ook deel aan de 2 vergaderingen van de stuurgroep rond de Vlaamse helpdesk duurzame overheidsopdrachten (13 september en 27 november 2012), ondergebracht bij het VVSG en BBLV.

4.3.3. Kopen aankopers duurzaam? Monitoring van de verduurzaming van de overheidsopdrachten.

De eerste verwijzingen naar de verduurzaming van de overheidsopdrachten dateren van het Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling 2000 – 2004. Na al die jaren van uitbouw van het beleid en instrumentarium stelt zich inmiddels de vraag wat dit beleid heeft opgebracht. Daarom werden er vanuit verschillende hoeken pogingen ondernomen om de realisaties in kaart te brengen. Deze monitoringoefeningen doet zich voor op drie niveaus: (1) een meting of en welke criteria voor een 10-tal productgroepen werden opgenomen in de bestekken, (2) een meting m.b.t. de raadpleging van een belangrijk ondersteunend instrument, m.n. de gidsvoorduurzameaankopen en (3) een eerste voorzichtig onderzoek naar de interne organisatie van de diensten om hun eigen overheidsopdrachten te verduurzamen. Ten

slotte wordt nog ingezoomd op het in kaart brengen van het wagenpark.

Opname van groene criteria voor 10 producten en diensten

In de loop van de maanden september/oktober van 2011 werd een eerste meting gerealiseerd door de Europese Commissie in samenwerking met de ICDO-CCIM werkgroep duurzame overheidsopdrachten over de opvolging van het groene aankoopbeleid. De resultaten werden in de lente van 2012 vrijgegeven. Er werden gegevens ingezameld van negen federale diensten over de vergroening van de aankoop van tien productgroepen, dit voor een totaal contractbedrag van 142,96 miljoen EURO voor de periode 2009 – 2011.

De auteurs van de studie constateren een positieve trend in de (federale) vergroening van elektriciteit en vermoedelijk ook voor de aankoop van draagbare pc's, printers en kopieertoestellen. Voor de productgroepen binnenhuismeubelen, textiel en constructie is er, op basis van de resultaten van de studie, geen duurzame evolutie merkbaar. Het verduurzamen van de schoonmaakdiensten is in opmars. De studie doet geen uitspraken over de opname van sociale of economische aspecten in overheidsopdrachten. Naar aanleiding van meer recentere contracten voor papier en binnenhuismeubelen bij de dienst FOR kan men inmiddels ook stellen dat er zich hier een positieve evolutie afspeelt.

Gelijkaardige oefeningen werden uitgevoerd door Bestuurszaken voor de administraties van het Vlaamse Gewest en door Brussel Leefmilieu voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de lokale besturen. In grote lijnen blijken de vaststellingen gelijk te lopen met de tendenzen binnen de federale overheid.

De volledige studie kan geraadpleegd worden op www.gidsvoorduurzameaankopen.be (luik 'monitoring').

Interne organisatie binnen de FOD's en POD's.

Ten slotte kan nog verwezen worden naar het onderzoek van de FOD Justitie m.b.t. de

interne organisatie binnen de FOD's en POD's om de overheidsopdrachten te verduurzamen. Op 29 oktober 2012 gaf de dienst een terugkoppeling van het onderzoek voor de federale aankoopdiensten. Er werden antwoorden ontvangen van zeven diensten. Twee diensten meldde dat er een intern proces op poten is gezet en twee andere diensten verwijzen naar zo'n proces in ontwikkeling. De opvolging gebeurt via een masterplan overheidsopdrachten, via een exceltabel bij de dienst overheidsopdrachten of een ander systeem waarin overheidsopdrachten worden geregistreerd. Zes diensten zijn van mening dat een verhoging van de kosten t.g.v. het opname van duurzame clausules niet aantoonbaar is.

Het onderzoek verwijst ook naar het (toekomstig) federaal kader voor de verduurzaming van de overheidsopdrachten dat vastgelegd zal worden in de herziening van de omzendbrief (zie hoger).

In kaart brengen van de aankoop van het federaal wagenpark

In het kader van de omzendbrief 307 quinquies dienen de FOD's en de POD's jaarlijks een overzichtslijst van de binnen hun diensten aangeschafte voertuigen voor te leggen. In 2010 werden deze gegevens ingezameld door de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO). Uit deze oefening bleek dat er niet volledige of niet uniforme gegevens over het wagenpark werden ontvangen. Dat maakte de globale rapportering over het wagenpark van de ganse federale overheid weinig inzichtelijk.

Om een antwoord te bieden op de praktische problemen m.b.t. deze gegevensinzameling stelde het ICDO-rapport van 2010 voor om een evaluatie te houden om volledigheid en verbetering te stimuleren. Ook de nota van de Ministerraad m.b.t. MVOverheid van 13 juli 2012 dringt hier op aan.

In de loop van de jaren werden ook milieu-indicatoren ontwikkeld in het kader van de ICDO-EMAS-werkgroep, gedeeltelijk ook m.b.t. het wagenpark. Dit nodigt uit om de verschillende werkzaamheden op elkaar af te

stemmen.

De POD Duurzame Ontwikkeling stelde daarom een nota op die het probleem kadert en die concrete oplossingen voorstelt tot verbetering. De nota werd een eerste keer besproken met experts uit de FOD's en POD's op 12 december 2012.

Naar een systematische gegevensinzameling?

Uit de verschillende metingen blijkt dat de federale aankoopdiensten op het vlak van ecologisch verantwoorde overheidsopdrachten reeds vooruitgang hebben geboekt, maar dat er toch nog een lange weg moet worden afgelegd.

Het verzamelen van gegevens over de verduurzaming van de federale overheidsopdrachten via vragenlijsten is zeer tijdrovend. Daarom wordt onderzocht of de verwerving van gegevens niet op een meer

automatische manier kan gebeuren via e-procurement dat inmiddels bijna volledig het Bulletin der Aanbestedingen vervangen heeft. Op die manier zouden aankopers onmiddellijk bij het publiceren van hun aankondigingen de verwijzingen naar duurzame ontwikkeling kunnen bekendmaken.

Deze uitbouw van monitoring kadert ook in de doelstelling van de MVOverheid nota aan de Ministerraad van 13 juli 2012: *“Er zal worden onderzocht of E-procurement een mechanisme kan bevatten dat toelaat de toepassing van duurzaamheidscriteria in bestekken van overheidsopdrachten op te volgen.”*

Een eerste overleg tussen de dienst e-procurement, de FOD Personeel en Organisatie en de POD Duurzame Ontwikkeling vond plaats op 16 juli 2012. Ook de FOD Kanselarij ziet mogelijkheden om via het instrument gegevens in te zamelen.

4.4. Maatschappelijke verantwoordelijkheid

De werkgroep “Maatschappelijke verantwoordelijkheid van organisaties (MVO)/Maatschappelijk verantwoorde investeringen (MVI)” van de ICDO is een keer samengekomen in 2012 (op 2 maart 2012). Zowel de federale overheidsdiensten als de regionale overheidsdiensten zijn in die werkgroep vertegenwoordigd

Website maatschappelijke

verantwoordelijkheid binnen de overheid

De werkgroep volgde het ontwerp van de website www.rs.belgique.be. De werkgroep werd uitgenodigd om opmerkingen en voorstellen te formuleren over de algemene inhoud, het design en de ergonomie van de website. Aan de leden van de werkgroep werd ook gevraagd om initiatieven die werden ontwikkeld door (of voor) hun respectievelijke

administraties inzake maatschappelijke verantwoordelijkheid en/of het stimuleren daarvan te identificeren en te verzamelen. Die goede praktijken zullen worden gepubliceerd op de website. De website zal in juni 2013 toegankelijk zijn voor het publiek.

Pilootproject ISO 26000/GRI binnen de federale administratie

De leden van de werkgroep werden uitgenodigd om de werkzaamheden van het stuurcomité van het pilootproject te volgen, een pilootproject met als doel de maatschappelijke verantwoordelijkheid van vier federale overheidsdiensten in een concrete vorm te gieten, via de toepassing van de richtlijn ISO 26000 en de opstelling van een duurzaamheidsrapport volgens de GRI-richtlijnen. De leden van de werkgroep konden op die manier goede praktijken uitwisselen en informatie inwinnen over

nieuwe administratieve/beleidsinitiatieven van de verschillende overheidsniveaus¹.

Samenwerking tussen overheidsdiensten

In 2012 heeft de werkgroep MVO/MVI ook meegewerkt aan de coördinatie van initiatieven tussen de verschillende overheidsdiensten (federale en regionale).

Als voorbeeld vermelden we de presentatie van het ESF-project “Bevorderen van duurzaam en transparant ondernemen in

Vlaanderen” en de resultaten van de VIONA-studie “ISO 26000 en GRI zichtbaar en doenbaar maken in Vlaanderen” door de vertegenwoordiger van de Vlaamse overheid (de afdeling Tewerkstelling en Sociale Economie). De voorzitter van de werkgroep MVO/MVI, tevens lid van de EU High Level Workgroup on CSR, stelde de nieuwe Europese strategie voor 2011-2014 voor en gaf door wat de Europese Commissie bedoelt en verwacht van zijn Lidstaten wanneer het gaat over MVO-beleid.

---

¹ Eindrapport van het pilootproject:
<http://www.rs.belgique.be/fr/encart/projet-pilote-mise-en-oeuvre-des-lignes-directrices-sur-rso-selon-iso-26000>

5 Federale strategie inzake duurzame ontwikkeling

Sommige werkgroepen binnen de ICDO buigen zich in het bijzonder over de instrumenten van de federale strategie of over de voorbereiding van het internationale standpunt van België over duurzame ontwikkeling.

5.1. Internationaal beleid

De ICDO WG Internationaal Beleid Duurzame Ontwikkeling (IBDO) wil bijdragen tot een efficiënte, open en transversale voorbereiding en verankering op administratief niveau van de internationale dossiers Duurzame Ontwikkeling in de Belgische context. De ICDO WG IBDO is op geen enkele wijze een orgaan voor politieke besluitvorming en Belgische standpuntbepaling (taak voor COORMULTI Duurzame Ontwikkeling en/of DGE overleg), maar een platform voor bijkomend overleg en analyse in voorbereiding van de Belgische politieke besluitvorming en standpuntbepaling inzake duurzame ontwikkeling.

2012 stond in het teken van de VN Conferentie inzake Duurzame Ontwikkeling (Rio+20), dewelke plaatsvond van 20-22 juni 2012 in Rio de Janeiro. De activiteiten van de werkgroep stonden dan ook volledig in het teken van de voorbereiding (eerste helft 2012) en opvolging (tweede helft 2012) van deze conferentie. In 2012 werd beroep gedaan op de werkgroep in ondermeer de volgende dossiers:

- de voorbereiding van de Belgische prioriteiten en objectieven voor Rio+20 (januari-juni 2012),

- de analyse van de Rio+20 onderhandelingsteksten (januari –juni 2012),
- de voorbereiding van Belgische posities bij de onderhandelingen over de Rio+20 conclusies van de Europese Raad Leefmilieu (februari-maart 2012; september-oktober 2012),
- de voorbereiding van Belgische bijdrage tot het gezamenlijk EU antwoord op de *Sustainable Development Goals* questionnaire van UNDESA (november 2012),
- de voorbereiding van Belgische bijdrage tot de Publieke Consultatie van de Europese Commissie omtrent de Rio+20 opvolging (december 2012),
- De brede disseminatie van informatie over de internationale dossiers duurzame ontwikkeling – Rio+20 in het bijzonder – onder de leden (continu) en naar de stakeholders (mei 2012, november 2012).

De werkgroep functioneert hoofdzakelijk via elektronische weg, en heeft momenteel 63 leden. De verschillende gefedereerde entiteiten zijn hierin vertegenwoordigd, alsook de Belgische vertegenwoordiging in New York en Nairobi. Wanneer de agenda het noodzakelijk maakt, worden er ook werkvergaderingen georganiseerd. In 2012 vonden er 7 werkvergaderingen plaats (10/1, 6/2, 9/5, 23/8, 26/9, 26/10, 10/12) met telkens 15à20 deelnemers.

5.2. Federale strategie

Tot nog toe werden ad hoc werkgroepen opgericht om werkzaamheden betreffende de instrumenten van de federale strategie inzake duurzame ontwikkeling te coördineren, gaande van het voorbereiden van een voorontwerp van plan, het bespreken van wijzigingen in uitvoeringsbesluiten betreffende de cellen duurzame ontwikkeling tot de duurzameontwikkelingseffectenbeoordeling (DOEB), of tot het voorbereiden van een ontwerp van strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling (LTV). Voortaan zal een specifieke werkgroep "federale strategie" deze thema's volgen en de grote lijnen van zijn opdracht zullen begin 2013 worden vastgelegd.

Strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling

Zoals vermeld in het activiteitenverslag van de ICDO 2011 ging de voorbereiding van de strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling (LTV) in 2011 van start. In juni 2011 werd een stuurcomité opgericht, bestaande uit de actoren van de wet (de ICDO, de FRDO, TFDO en POD DO). Om ervoor te zorgen dat de tegelijkertijd uitgevoerde oefeningen coherent zouden zijn, bepaalde het comité de thema's die door de verschillende actoren zouden worden behandeld. Tijdens de uitvoering van haar oefening hoorde de ICDO vervolgens de grote maatschappelijke groepen van de FRDO. Het VODO en Associations²¹ kwamen eveneens het resultaat van hun toekomstonderzoek voorstellen. Daarnaast formuleerde de TFDO, in het kader van een overeenkomst tussen de POD DO en het FPB, inhoudelijke en methodologische voorstellen over de doelstellingen en indicatoren van duurzame ontwikkeling voor de LTV. Binnen datzelfde

kader woonde de TFDO in maart en april twee vergaderingen van de ICDO bij over de langetermijnvisie, zoals de ICDO dat had gewenst.

Na de voorstelling van een twaalfstal thematische fiches die door de federale departementen waren opgesteld, volgden de vergaderingen elkaar tegen een hoog tempo op in 2012 om de aanvankelijk voorziene planning te blijven volgen. Tussen januari en april kwam de werkgroep twaalf keer bijeen om elk thema op transversale manier te bespreken met de vertegenwoordigers van alle federale administraties. De besprekingen gingen over de tekstvoorstellen die de consultants hadden voorbereid.

Om de oefening vooral te richten op de formulering van doelstelling tegen 2050, gaf een samenvattende tabel een overzicht van de tegen die datum gewenste stand van zaken, alsook van de indicatoren en tussentijdse fasen. Deze tabel werd vervolgens in een zo kort mogelijke tekst omgezet om een zo samenvattend mogelijk ontwerp van LTV op te stellen. Tegelijkertijd gaf een meer uitgewerkt begeleidend document nauwkeurigere argumenten ter verklaring van de keuze voor de thema's en doelstellingen in het ontwerp van LTV.

Eind april 2012 gaf de plenaire ICDO haar goedkeuring aan de samenvattende versie van de LTV en eind mei 2012 aan de meer uitgewerkte versie. Naast de bijdragen van de FRDO (advies van 25 mei 2012²) en van de TFDO van het Federaal Planbureau (juli 2012³)

---

² Federaal Raad voor Duurzame Ontwikkeling, "Advies over de Langetermijnvisie Duurzame Ontwikkeling 2050", <http://www.frdo-cfdd.be/nl/publicaties/advices/advies-over-de-langetermijnvisie-duurzame-ontwikkeling-2050-reader>

³ Task Force Duurzame Ontwikkeling van het Federaal Planbureau, « Contribution du Bureau fédéral du Plan au débat sur la vision à long terme

vormen deze documenten de bijdrage van de ICDO tot de opstelling van de LTV van de regering. De regering heeft dan deze bijdragen bijeengevoegd, rekening houdend met de Kamerresolutie hieromtrent en met het resultaat van de Conferentie van de Verenigde Naties over Duurzame Ontwikkeling (Rio+20)

van juni 2012. De LTV zal vervolgens door de regering worden goedgekeurd in de vorm van een koninklijk besluit en zal als kader dienen voor de activiteiten van de actoren van de wet.

Deze documenten zijn beschikbaar op de website www.icdo.be

6 Verslagen 2012 van de cellen duurzame ontwikkeling

6.1. FOD Kanselarij van de Eerste minister

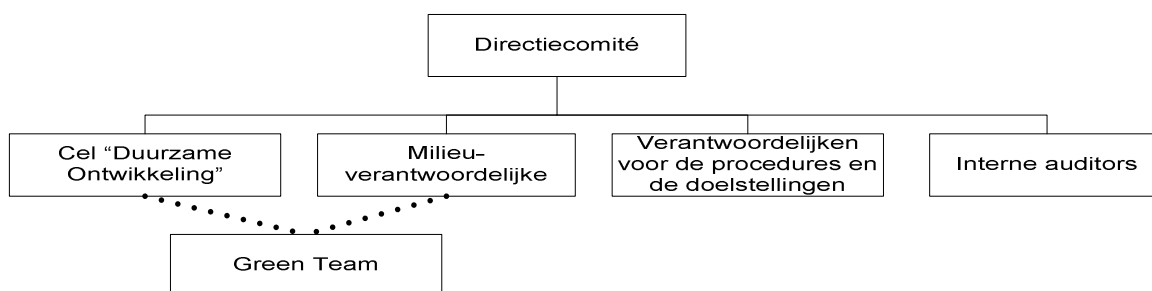

(De hr. C. Cuche)

Oprichting en samenstelling van de Cel DO

De Cel “Duurzame Ontwikkeling” van de FOD Kanselarij van de Eerste minister werd opgericht in overeenstemming met het koninklijk besluit van 22 september 2004 houdende oprichting van cellen duurzame ontwikkeling in de federale overheidsdiensten, de programmatorische federale overheidsdiensten en het ministerie van Landsverdediging.

Het onderstaande organigram geeft enkele spelers weer die heel nauw betrokken zijn bij duurzame ontwikkeling binnen de Kanselarij. Het bevestigt het belang van de Cel DO.

De Cel DO bestaat uit:

- een vertegenwoordigster van het Directiecomité (het betreft in casu de voorzitter van het Directiecomité a.i.),
- een vertegenwoordiger van de Beleidsorganen van de Eerste minister,
- de Milieuverantwoordelijke, vertegenwoordiger van de Kanselarij van de Eerste minister bij de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling (ICDO),

- de verantwoordelijke voor het communicatiebeleid rond duurzame ontwikkeling, vervangster van de vertegenwoordiger van de Kancelarij van de Eerste minister in de ICDO,
- een verantwoordelijke van de Stafdienst ICT,
- een verantwoordelijke van de Stafdienst Budget en Beheerscontrole,
- een verantwoordelijke van de Dienst Secretariaat en Logistiek,
- één van de twee preventieadviseurs,
- een vertegenwoordiger van de Algemene Directie Secretariaten en Overleg, lid van de Werkgroep “Duurzame-ontwikkelingseffectbeoordeling” bij de ICDO,
- een vertegenwoordiger van de Algemene Directie Coördinatie en Juridische Zaken, lid van de Werkgroep “Duurzame overheidsopdrachten” bij de ICDO,
- de vertegenwoordigster van de Kancelarij van de Eerste minister in de interdepartementale coördinatiegroep voorzien in artikel 6 van de wet van 12 januari 2007 strekkende tot controle op de toepassing van de resoluties van de wereldvrouwenconferentie die in september 1995 in Peking heeft plaatsgehad en tot integratie van de genderdimensie in het geheel van de federale beleidslijnen,
- een vertegenwoordiger van de Dienst Administratieve Vereenvoudiging,
- en de verantwoordelijke voor de opvolging van de milieu-indicatoren.

Op het terrein wordt de Cel DO bijgestaan door het Green Team, een gemotiveerde ploeg van een tiental personen uit verschillende diensten die concreet en proactief wil werken.

Samen spannen de Cel DO en het Green Team zich in om onder leiding van het Directiecomité de volgende taken te vervullen:

- deelnemen aan de werkgroepen van de ICDO,
- de Federale Plannen inzake Duurzame Ontwikkeling waarvoor de Kancelarij verantwoordelijk is, opvolgen,
- het Actieplan Duurzame Ontwikkeling van de Kancelarij uitwerken en opvolgen,
- een duurzame-ontwikkelingseffectbeoordeling (DOEB) uitvoeren of de uitvoering van een DOEB van de beslissingen overeenkomstig het Actieplan coördineren,
- de duurzaamheid van de overheidsopdrachten van de Kancelarij opvolgen,
- de uitvoering van beleid inzake intern milieubeheer opvolgen,

- de Kancelarij bewustmaken van duurzame ontwikkeling.

Activiteiten van de FOD, de Cel DO en het Green Team in 2012

Globaal genomen kan men stellen dat, wat duurzame ontwikkeling betreft, 2012 duidelijk in de continuïteit ligt van de voorbije jaren.

Het milieubeheersysteem van de Kancelarij werd voortgezet, waarbij duurzame ontwikkeling steeds meer geïntegreerd werd, in een globalere visie van maatschappelijke verantwoordelijkheid van de organisaties. In 2012 werden de internationale erkenningen EMAS en ISO 14001:2004 die in 2007 werden behaald, bevestigd.

De registers EMAS-A32-3 en EMAS-A32-4 tonen de opvolging binnen het systeem aan van de internationale verbintenissen (inzake duurzame ontwikkeling) en van de maatregelen van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling. De Kancelarij heeft vier internationale verbintenissen geïdentificeerd; 93 maatregelen van het eerste en tweede federale plan inzake duurzame ontwikkeling (en van het ontwerp van derde plan) werden gekozen. Die registers dienen in zekere zin als transversale richtpunten.

Zeer concreet werden er ondanks de relatief moeilijke context in 2012 opmerkelijke inspanningen geleverd. De vier hieronder vermelde voorbeelden inzake het interne beheer van de Kancelarij en de vier voorbeelden met betrekking tot de relaties met de buitenwereld getuigen hiervan.

De nieuwe regering die eind 2011 werd gevormd, is in 2012 aangetreden. Op het vlak van het interne beheer van de Kancelarij is het aantreden van een nieuwe premier en een nieuw team altijd een uitdaging.

- a) Het spreekt voor zich dat het sensibiliseren en informeren van de nieuwkomers van essentieel belang is. Omwille van de agenda van de regering hebben alle personeelsleden van de Kancelarij (van de beleidsorganen en het bestuur) in 2012 met een zeer hoge werklust te kampen gehad. Om EMAS bekend te maken en de mensen te sensibiliseren rond duurzame ontwikkeling, moesten verschillende interne communicatiemiddelen worden ingezet: affiches, e-mails, news op het intranet, deelname aan de Dag van de DO, enz. Er werden tal van berichten verstuurd om de bewustwording te bevorderen.
- b) Het energieverbruik heeft een belangrijke rechtstreekse impact op het milieu. De renovatiewerken aan de Wetstraat 14, die in 2011 werden opgestart, werden in 2012 voortgezet: isolering van het dak, plaatsing van dubbele beglazing, installatie van nieuwe condensatieketels zijn een aantal acties die de CO₂-uitstoot aanzienlijk zouden moeten verminderen.
- c) De mobiliteitsaspecten, die vaak in verband worden gebracht met energie als er sprake is van CO₂-uitstoot, spelen ook een belangrijke rol op het vlak van milieubescherming. De POD Duurzame Ontwikkeling had het jaar 2012 aan duurzame mobiliteit gewijd; de Kancelarij heeft enthousiast het idee overgenomen. De Dag Duurzame Ontwikkeling van 20 september

6.2. FOD Personeel en Organisatie

(De hr. V. Triest en mevr. G. Matt)

In het algemeen, in 2012:

- Opstellen en opvolgen van het actieplan DO 2012 van onze FOD
- Sensibiliseren van de leden van onze FOD voor duurzame ontwikkeling
- Begeleiding van EMAS
- Coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van het Federaal Plan voor Duurzame Ontwikkeling die aan onze FOD zijn toevertrouwd
- Vertegenwoordiging van de FOD in de Interdepartementale Commissie voor Duurzame Ontwikkeling – ICDO + cel EMAS van de ICDO

EMAS:

- bevestiging van het EMAS-certificaat

COMMUNICATIE:

- Uitwerken van een Communicatieplan Duurzame ontwikkeling 2012 en EMAS
- Organisatie van de Dag Duurzame ontwikkeling
- Organisatie van een ruilbeurs tweedehandsproducten
- Beleidslijnen DO en EMAS-resultaten overbrengen aan het personeel

ICT:

- Gebruik van een elektronisch uitwisselingsplatform (be-connected)
- Virtualiseren van de servers (aan de gang)
- Gebruik van “recycleerbare” toners

AANKOPEN:

- Uitwerken van de gids voor duurzame aankopen, deel 2 (in samenwerking met de ICDO)
- Invoeren van een op duurzame producten/diensten gerichte aankoopofferte

FED +:

- De voorkeur geven aan een aanbod van duurzame producten (elektrische wagens, wagens op gas...) voor de federale ambtenaren

- De sociale pijler van DO bevorderen via de actie "federaal team 20 km van Brussel"

PERSONEELSBEHEER:

- Diversiteitbeleid (uitwerken + uitvoeren + adviesverstrekking aan de klanten van de FOD)
- Ontwikkeling van de aanpak "Welzijn" (uitwerken + uitvoeren + adviesverstrekking aan de klanten van de FOD)
- Toepassing van een "clean desk" beleid (uitwerken + uitvoeren)

LOGISTIEK:

- Optimaliseren van de bezettingsgraad van de kantoren (Wetstraat): "open office" van sommige diensten
- Uitbreiden van de recyclage (papier, plastic, batterijen, glas)
- Uitvoeren van een lichtplan (vervanging van de gewone gloeilampen door LED's, 1 lamp minder op 3)
- Papierverbruik verminderen (nog steeds aan de gang in 2013)
- Het waterverbruik in het gebouw verminderen (wij zitten nu onder de drempel wat waterverbruik betreft)
- Het gasverbruik verminderen
- Revisie van de airconditioning en het verwarmingssysteem (gewijzigd uurschema + minimale verwarming tijdens de vakanties)

CAFETARIA:

- Aankoop van seizoensproducten
- Grote voorkeur voor duurzame producten
- De milieu-impact verlagen, met name door minder afval te produceren
- De sandwiches die op vergaderingen worden opgediend zijn "duurzaam"

MOBILITEIT:

- Plan voor zakelijke verplaatsingen
- Het gebruik van het openbaar vervoer bevorderen
- Mogelijkheid om een goed werkende dienstfiets te huren

6.3. FOD Budget & Beheerscontrole

(Mev. R. Denduyver)

Duurzame Ontwikkeling behoort tot het takenpakket van de Dienst van de Voorzitter en is de verantwoordelijkheid van Rika Denduyver.

In 2012 werd zoals elke jaar op de dag van duurzame ontwikkeling een gezond, duurzaam ontbijt aangeboden aan de personeelsleden van de FOD B&B en de personeelsleden van de andere huurders van het gebouw, zijnde het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racisme en het Interfederaal Korps van de Inspectie van Financiën.

In het kader van het behalen van het Emas-certificaat werden heel wat procedures op punt gesteld en werden registers opgesteld ivm het verbruik van energie, papier, brandstof, dienstverplaatsingen, afval. Er werd via het intranet heel wat info ter beschikking gesteld omtrent dit verbruik bij de FOD.

Er werd ook gecommuniceerd en gesensibiliseerd over de beoogde doelstellingen en hoe de FOD deze doelstellingen wenst te behalen.

Het mobiliteitsplan werd opgesteld en overgemaakt aan de BIM.

De Regie der gebouwen werd voor het gebouw aangesteld als coördinator voor het behalen van het EPB-certificaat.

6.4. FOD Binnenlandse Zaken

De cel DO

oprichting en samenstelling (vertegenwoordigers, structuur, positionering in organigram)

De samenstelling van de cel duurzame ontwikkeling is in februari 2011 door het directiecomité bevestigd.

Gelet op de grootte van de FOD en het aantal gebouwen willen we dit officialiseren door het opzetten van een netwerk duurzame ontwikkeling met vertegenwoordigers van de verschillende diensten van de FOD (de Algemene Directie Dienst Vreemdelingenzaken, Civiele Veiligheid, Instellingen en Bevolking, Veiligheid en Preventiebeleid en Crisiscentrum, het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen).

Activiteiten van de cel DO

Bij voorbeeld betreffende Actieplan – Follow-up FPDO, follow-up EMAS, mobiliteit, overheidsaankopen, DOEB, sensibilisering/communicatie (voeding, mobiliteit, dag DO, andere), andere (conferenties, studies, adviezen voor FRDO, enz.)

In 2012 is in hoofdzaak gewerkt aan de voorbereiding van de EMAS-certificering en het uitwerken van het plan duurzame ontwikkeling van onze FOD. Daarnaast zijn er ook communicatieacties opgezet over rationeel energiegebruik bij de FOD Binnenlandse Zaken. Ook zijn bij de diensten de best-practices inzake duurzame ontwikkeling verzameld en op het intranet samengevoegd.

Activiteiten en beleid van de FOD die bijdragen tot de DO

Bij voorbeeld activiteiten van de core-business, link met het beheerplan of een werkingsplan, of het actieplan van de cel.

De activiteiten inzake duurzame ontwikkeling zijn opgenomen in het geïntegreerd managementplan van de FOD.

6.5. FOD Financiën

(M. J. Baveye)

Cel DO

De Cel, die in mei 2005 werd opgericht, bestaat vandaag uit een twintigtal leden. Bijna alle algemene administraties van de FOD Financiën, alsmede alle stafdiensten, worden erin vertegenwoordigd. Er bestaat eveneens een Dienst Duurzame Ontwikkeling die rechtstreeks afhangt van de Voorzitter van de FOD en waarvan de vier leden deel uitmaken van de Cel.

Activiteiten van de Cel DO

In 2012 vergaderde de Cel twee maal. In samenspraak met de Cel zorgde de Dienst Duurzame Ontwikkeling voor het dagelijks beheer van de verschillende projecten inzake duurzame ontwikkeling: EMAS, ISO 26000, GRI, de mobiliteitsenquêtes (“Diagnostiek woon-werkverkeer” en “Bedrijfsvervoerplan”), het opstarten van het Carpoolplaza-platform (om de ambtenaren die zich met de wagen verplaatsen ertoe aan te zetten om te gaan carpoolen), enz. Deze Dienst staat tevens in voor de luiken “communicatie” en “sensibilisering” (beheer van de website “ddo”, affiches, artikels in de “Fininfo”⁴ en via andere communicatiekanalen).

Op 24 maart 2012 vond de eerste Vrijwilligersdag van de FOD Financiën plaats. Deze dag werd door de Dienst Duurzame Ontwikkeling georganiseerd op vraag van de Voorzitter van de FOD. Ongeveer 260 vrijwilligers van de FOD Financiën hebben rolstoelen gepoetst in bijna 50 centra (rusthuizen, revalidatiecentra, ziekenhuizen, enz.).

Op 20 september 2012 vond de Dag Duurzame Ontwikkeling plaats met als thema mobiliteit. Op het programma: een persconferentie, de ontdekking van de groene plekjes en architecturale pareltjes te Brussel met de fiets, cursussen eco-driving, een workshop “In alle veiligheid op de fiets”, enz. Tijdens een persconferentie die op dezelfde dag plaatsvond, stelde Steven Vanackere, Minister van Financiën en Duurzame Ontwikkeling zijn federale programma inzake de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de overheid voor, met de titel “MVOverheid!”⁵. Dit programma is bedoeld

---

⁴ Sinds 2012 wordt er een volledige rubriek gewijd aan Basil, de mascotte “Duurzame Ontwikkeling” die in 2011 werd gecreëerd en waarvan de naam door de ambtenaren van de FOD Financiën werd gekozen: actuele onderwerpen, sensibilisering en raadgevingen worden er om de 3 maanden behandeld.

⁵ Dit programma legt de nadruk op 6 punten:

- de overheidsopdrachten,
- de voeding,
- het beheer van de gebouwen,
- de organisatie van evenementen,
- de mobiliteit,
- de duurzame rapportering en de integratie van doelstellingen in de managementplannen.

om een duurzame transitie te bevorderen vanuit de overheidssector, waarbij de FOD Financiën wordt verondersteld het voorbeeld te geven ten opzichte van de andere departementen.

Activiteiten of beleid van de FOD die bijdragen tot de DO

De FOD Financiën heeft in 2012 het beleid van de vorige jaren verder toegepast. Sommige aspecten van dit beleid hebben een positieve weerslag gehad op de impact die de activiteiten van de FOD hebben op het milieu. Dat is met name het geval voor de verschillende informatiseringsprojecten die het papierverbruik dienen te verminderen. De GRI (Global Reporting Initiative), dat voor de eerste keer werd behandeld in het jaarverslag van 2011 van de FOD Financiën, geeft een goed overzicht van de geleverde inspanningen. In de toekomst moet het MVOverheid!-programma deze inspanningen nog doen toenemen door deze te formaliseren en door objectieven te bepalen in het strategische plan.

6.6. FOD Mobiliteit en Vervoer

(Mev. L. Vermoere)

De FOD Mobiliteit en Vervoer beschikt sinds 2005 over een Cel Duurzame Ontwikkeling (CDO) die in naam van de Voorzitter van het Directiecomité wordt aangestuurd door een Algemene coördinator. Alle Directoraten-generaal en alle Stafdiensten zijn in de Cel vertegenwoordigd; daarnaast zijn er nog een aantal specifieke functies, direct verbonden aan de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling. Samen vormen zij een sterk uitgebouwd transversaal netwerk dat zijn experts en vertegenwoordigers heeft in de Interdepartementale Cel Duurzame Ontwikkeling (ICDO) evenals een afgevaardigde bij de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling (FRDO).

De Cel komt minstens vijf maal samen en rapporteert rechtstreeks aan het Directiecomité. De activiteiten bestrijken de drie grote pijlers van de duurzame ontwikkeling:

De Milieupijler van de Duurzame Ontwikkeling

Gelet op de vervuilende aard van mobiliteit en vervoer is de milieupijler het sterkst ontwikkeld.

Eenzijds werkt de CDO aan de verwezenlijking van de milieudoelstellingen inzake Mobiliteit en Vervoer opgenomen in het FPDO I (2004-2008) en FPDO II (FPDO 2008-2012) en verscheidene van zijn experts namen in 2011 en 2012 deel aan de ontwikkeling binnen de ICDO van de LT-visie op de Duurzame ontwikkeling (2050) ter voorbereiding van het FPDO III (2013-2018). Ook verleent de Cel haar medewerking aan een aantal werkgroepen van de ICDO en de Programmatorische Overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling (PODO) en de FRDO, o.m. inzake Duurzame Aankopen, EMAS, Duurzame Mobiliteit, Duurzame Voeding, Lange Termijnvisie en Transitie naar een koolstofarme samenleving. De FOD MV werkte actief samen met andere instellingen bij het uitwerken en implementeren van de DOEB-test voor nieuwe wetgeving en brengt, op hun verzoek, adviezen uit aan derden.

Anderzijds heeft de sinds 2005 door de Ministerraad opgelegde verplichting tot het behalen van een milieucertificering ertoe geleid dat de FOD Mobiliteit en Vervoer een ambitieus milieubeleid voert in het kader van EMAS, zowel qua huisvesting en werking van de diensten als inzake haar core business. Een gestructureerd EMAS-netwerk rapporteert hierover aan de CDO en het Directiecomité.

M.b.t. de verdere realisaties 2012 in het kader van het milieubeleid verwijzen wij naar onderstaande "EMAS"-rubriek

De Economische pijler van de Duurzame Ontwikkeling

Transport is een belangrijke vector van de economie: de economische pijler inzake duurzame ontwikkeling zit dan ook vervat in het EMAS-beleid. Daar waar synergie mogelijk is met andere departementen of stakeholders verleent de FOD Mobiliteit en Vervoer bovendien haar medewerking

aan derden. Dit is bijvoorbeeld het geval voor de initiatieven van de FOD Economie rond hybride en elektrische voertuigen: uitwerken van het Masterplan, medewerking aan het Belgisch Platform Elektrische Voertuigen, en voorstellen m.b.t. de aankoop van elektrische en hybride wagens door de federale departementen in de context van de voorbeeldfunctie van de overheid.

Ook werd in het kader van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO) in 2012 bijzondere aandacht besteed aan duurzaamheidscriteria in de bestekken van overheidsaankopen om aldus bij te dragen tot het creëren van een markt voor duurzame producten.

In het kader van de werkzaamheden van de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling (FRDO) verleent de FOD MV zijn medewerking aan een advies over een in december 2012 verschenen studie over de omschakeling van de Belgische economie naar 100% hernieuwbare energie tegen 2050. Het betreft een analyse in 2011 besteld door de vier Belgische ministers bevoegd voor energie bij de vzw ICEDD, het Federaal Planbureau en het VITO. De Staatssecretaris voor Mobiliteit en Energie beschouwt deze studie als een bijdrage tot de reflectie over het probleem van de klimaatopwarming in het kader van de Europese Roadmap naar duurzame energie in 2050 van de Europese Commissie. In een brief van 14 december 2012 aan de FRDO vraagt hij in dit verband bijzondere aandacht voor het evenwicht dat dient nagestreefd inzake energiebevoorrading, energieprijzen en beperking van de weerslag op het leefmilieu.

De Sociale pijler van de Duurzame Ontwikkeling

Deze pijler werd pas de voorbije jaren uitgebouwd: het Directiecomité stelde Verantwoordelijken aan inzake personeelsdiversiteit, gender mainstreaming, armoedebelief en een Handicraft, d.i. een aanspreekpunt inzake de mobiliteitsrechten van personen met een handicap of met beperkte mobiliteit. Bij elke vergadering van de CDO maar ook bij enkele "Middagen van de Mobiliteit" bestemd voor het personeel werd aandacht besteed aan deze aspecten van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Ook hier geldt dat - waar synergie mogelijk is met andere departementen of stakeholders - de FOD Mobiliteit en Vervoer haar medewerking verleende aan initiatieven van derden, in het bijzonder de activiteiten van de werkgroepen in het kader van de ICDO, de FRDO, het Instituut voor de Gelijkheid van Mannen en Vrouwen, de FOD Sociale Zaken, de FOD P&O, enz..

EMAS

Zoals hierboven aangehaald is de milieupijler van de duurzame ontwikkeling bijzonder goed uitgebouwd bij de FOD Mobiliteit en Vervoer. Na een succesvolle hercertificatie van het EMAS-milieubeheersysteem medio 2010, vatte het departement als één van de eerste federale overheidsdiensten een tweede 3-jarige EMAS-cyclus aan. Wat hierbij betracht wordt is ruimer dan het ECO-beheer van onze huisvesting en werking, maar behelst ook een transversale visie op duurzaming van alle verplaatsingsmodi, streven naar modal shift en het aangrijpen van opportuniteiten inzake administratieve vereenvoudiging en e-government. Deze visie is vastgelegd in het Managementplan Mobilit+ voor de periode 2008-2012 van het departement.

De overgang naar de nieuwe 3-jarige EMAS-cyclus (juli 2010-juni 2013) was aanleiding tot een grootschalige nieuwe Milieuanalyse van al onze diensten en processen. De EMAS-actieplannen werden daarbij herbekeken om na te gaan of elke vorm van milieurisico wel op passende wijze is afgedekt.

In 2012 werd verder gewerkt aan de realisatie van deze ambitieuze actieplannen en werd tegelijk een aanvang gemaakt met de uitbreiding van de perimeter van ons milieubeheersysteem naar diensten gevestigd op andere sites dan het City Atrium. Een eerste uitbreiding betreft het DG Luchtvaart, dat als laatste directoraat nu ook een systematisch EMAS-actieplan ontwikkelde. Dit directoraat wordt vanaf 2014 geïntegreerd in onze EMAS-site 1, wat de ecologische voetafdruk van het departement in gunstige zin zal beïnvloeden en daarenboven een serieuze bezuiniging zal betekenen voor de Staatskas. De tweede uitbreiding betreft de Directie Vervoerinfrastructuur: voor deze diensten, gevestigd in de Voorlopig Bewindstraat en verantwoordelijk voor de BELIRIS-werven, wordt een volwaardige 2de EMAS-site ontwikkeld.

In 2012 werden tal van nieuwe initiatieven ontplooid, ook inzake communicatie en sensibilisering naar de medewerkers toe. De jaarlijkse “Week van de Duurzame Ontwikkeling” was opnieuw succesvol. Diverse medewerkers kregen de kans milieuvormingen te volgen, zowel inzake milieubeleid, milieu-audit als sensibilisering. Een ruim aantal ambtenaren van het DG Maritiem Vervoer en van de Directie Spoorbeleid volgden een gespecialiseerde cursus inzake Biodiversiteit verstrekt door het Instituut voor Natuurwetenschappen.

Hoewel wij in een nieuw gebouw gevestigd zijn en bijgevolg voor diverse indicatoren geen grote sprongen meer kunnen maken, blijven wij ons verbruik zorgvuldig monitoren. Allereerst blijven wij er immers naar streven onze energie- en materiaalstromen te beperken: elektriciteit-, gas-, water-, brandstof- en papierverbruik en afvalstromen. Via uitgekiende ingrepen slagen wij er zelfs na meer dan 5 jaar nog in ons verbruik verder in te dammen of toch onder controle te houden. De geplande vergroening van het voertuigenpark kon evenwel niet doorgaan omwille van de budgettaire voorzichtigheid waartoe alle federale instellingen gehouden zijn.

Bijzondere aandacht werd in 2012 besteed aan de opname van duurzaamheidsclausules in de bestekken voor overheidsopdrachten.

Sinds 2011 werd, in het kader van het thema “duurzame voeding” van de Programmatorische overheidsdienst Duurzame Ontwikkeling (POD DO) een flinke aanzet gegeven tot de verduurzaming van de gerechten aangeboden in de cafetaria. In 2012 werd dit initiatief bestendigd. Aangezien het jaarthema in 2012 “Duurzame Mobiliteit” was speelde de FOD Mobiliteit en Vervoer bovendien een voortrekkersrol bij de sensibilisering rond dit thema bij andere personeelsgroepen van de federale overheid. Gelet op onze voorbeeldfunctie ter zake en ondanks de reeds uitstekende resultaten van ons Bedrijfsvervoerplan in het kader van de ordonnantie op de Luchtkwaliteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest implementeert onze FOD een nog meer ambitieus Mobiliteitsplan voor het personeel. In 2012 kwam daar in oktober 2012- eveneens in het kader van onze wettelijke verplichtingen inzake milieuzorg - een Smogalarmplan bij dat voor het eerst in werking trad op 24 en 25 januari 2013.

Wat onze core business betreft, kunnen alle Directoraten en betrokken Stafdiensten bijzondere milieurealisaties voorleggen. Enkele voorbeelden van recente realisaties:

- Het DG Maritiem Vervoer werkt aan nieuwe wetgeving inzake de ruimtelijke ordening op zee: dit maakt het mogelijk te zorgen voor een corridor voor de scheepvaart doorheen de windmolenparken in de Noordzee, om nutteloze (vervuilende) omvaart op deze drukbevaren zeeroute te voorkomen en zal toekomstgericht ook bijdragen tot een grote efficiëntie van de energie

gewonnen op zee door de aanleg mogelijk te maken van kustmatige eilanden voor het opslaan van deze energie.

- Nieuwe, voorheen ongekennde, ICT-mogelijkheden zorgen bovendien voor succesvolle projecten van e-government, goed voor een verminderde ecologische voetafdruk van het eigen departement, maar ook van die van de burgers en stakeholders die een beroep doen op onze diensten. Drie projecten van het DG Mobiliteit en Verkeersveiligheid gelden als schoolvoorbeeld van geavanceerd e-government: de elektronische toekenning van nummerplaten via WEB-DIV), eenzelfde complexe webapplicatie voor de vergunningen “uitzonderlijk vervoer” (WEB-TEUV) en de oprichting van een Kruispuntbank voor de voertuigen ten behoeve van de informatie-uitwisseling tussen diverse federale diensten en andere stakeholders.

- Het DG Vervoer te Land voerde een groot aantal controles op het wegvervoer uit; ook inzake het transport van gevaargoed. Het sterk gedaalde aantal inbreuken op de milieuwetgeving wijst op het afschrikkend effect van deze controles op de openbare weg en in bedrijven;

- Een ander belangrijk voorbeeld van de milieu-impulsen gegeven door onze reglementering is de criteria van milieuzorg inzake de exploitatie van het spoor opgevolgd door de Dienst Duurzame Mobiliteit en Spoorbeleid in het kader van de beheersovereenkomst van de Federale Staat met de NMBS-groep.

- Anderzijds was 2012 voor de Directie Duurzame Mobiliteit en Spoorbeleid het jaar waarin de resultaten konden worden bekend gemaakt van twee nationale enquêtes naar de mobiliteit van de bevolking: Belgian Daily Mobility (BELDAM), de 1ste wetenschappelijke enquête terzake sinds 1999 en de 3de driejaarlijkse Federale Enquête Woon-werkverkeer. Beide studies leveren beleidsondersteunend materiaal voor de verduurzaming van de personenmobiliteit.

- Tenslotte en zoals hoger vermeld, verleenden experts van de Dienst Duurzame Mobiliteit en Spoorbeleid hun medewerking aan de ontwikkeling binnen de ICDO van een Lange Termijnvisie (2050) inzake Duurzame Ontwikkeling van de Belgische samenleving, vooral dan voor Mobiliteit en Vervoer, LT-visie die mede de prioriteiten zal bepalen van het 3de Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (2013-2018).

De balans van ons milieubeleid in 2012 blijkt positief, wat doet verhoppen dat wij onze 2de EMAS-cyclus medio 2013 met mooie resultaten zullen kunnen afsluiten, zowel wat het ECObeheer van het gebouw City Atrium betreft, als wat onze core business als FOD Mobiliteit en Vervoer betreft.

Voor wie meer wil vernemen over onze milieuwerking verwijzen wij naar de EMAS-Milieuverklaring onze website <http://www.belgium.be/nl/mobiliteit/> onder de rubriek EMAS.

6.7. FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg

(Mev. G. Meunier)

De cel DO-Emas.

De cel duurzame ontwikkeling-Emas bestaat uit vertegenwoordigers van alle directies die door de directieverantwoordelijken worden aangewezen. Zij wordt mee gestuurd door de coördinatrice duurzame ontwikkeling en de coördinatrice Emas. De coördinatrices werken onder de verantwoordelijkheid van de Voorzitter van de FOD. De cel beschikt niet over een eigen budget.

Activiteiten van de cel

In juni 2011 keurde het Directiecomité het actieplan 2011-2012 van de cel goed. Het actieplan 2012-2013 werd in september 2012 door het Directiecomité goedgekeurd.

De cel Emas–DO heeft vergaderd op 16.9.2011, 19.1.2012, 5 juli 2012, en in september en december 2012. Op 6 maart 2012 werd een workshop georganiseerd m.b.t. de toekomstige doelstellingen van Emas.

Bijdrage tot de langetermijnvisie op gebied van duurzame ontwikkeling

De FOD WASO heeft actief deelgenomen aan de vergaderingen van de werkgroep die de langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling heeft uitgewerkt (diverse vergaderingen tussen december 2011 en april 2012). Dit gebeurde met de medewerking van deskundigen van de administratie van de werkgelegenheid en van het welzijn op het werk.

Deelname aan de werkzaamheden van de ICDD en van de POD DO

De vertegenwoordiger van de FOD WASO heeft deelgenomen aan de vergaderingen van de ICDD op 13.9.2011, 11.10.2011, 27.3.2012, 24.4.2012, 22.5.2012, 26.6.2012, 2.10.2012 en 6.11.2012.

De vertegenwoordiger van de FOD heeft deelgenomen aan de vergaderingen ter voorbereiding van de top RIO +20.

De vertegenwoordiger van de FOD heeft deelgenomen aan de voorbereidende vergaderingen voor de dag van de duurzame ontwikkeling.

Follow-up Emas

Op 6 maart 2012 werd een workshop georganiseerd. In november werd aan het directiecomité een nota voorgesteld met de nieuwe doelstellingen voor 2013, doelstellingen die het comité heeft goedgekeurd op voorwaarde dat ze geen bijkomende kosten met zich brengen.

Follow-up mobiliteitsplan

Het aantal plaatsen van de fietsparking alsook de locatie ervan werden aangepast in functie van de audit die Leefmilieu Brussel heeft uitgevoerd. Tegen 31.12.2012 moet een indicator voor milieuprestaties in onze procedure voor de aankoop van nieuwe voertuigen worden geïntegreerd.

Er werd ook besloten om de personeelsleden te informeren over en te sensibiliseren voor de maatregelen die moeten worden getroffen bij pollutiepieken.

Dag duurzame ontwikkeling

De dag van de duurzame ontwikkeling vond plaats op 18 september 2012.

Het thema was mobiliteit : in dit kader werden verschillende ateliers opgezet.

Sensibiliseringsacties

Deelname aan een activiteit van de RSZ : plantenbeurs in mei tijdens de middagpauze.

Actie gezondheid : sinds maart 2012 worden aan de personeelsleden BIO manden aangeboden. In december 2012 werd de actie geëvalueerd : wegens weinig succesvol werd de actie in 2013 opgeheven.

6.8. FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

(Mevr. M. Smeets)

De cel DO: oprichting en samenstelling

De cellen Duurzame Ontwikkeling van de FOD's en de POD's en van het Ministerie van Landsverdediging werden geleidelijk aan opgericht vanaf eind 2004, naar aanleiding van de publicatie van het koninklijk besluit van 22 september 2004 houdende oprichting van de cellen. Dit KB focust op de opdrachten en de samenstelling van de cel, maar weinig of niet op de organisatorische regels binnen de FOD's (het KB legt geen vaste structuur op en bevat geen enkele richtlijn in verband met de positionering van de cel binnen de FOD). Wat de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu betreft, werd weliswaar een cel Duurzame Ontwikkeling opgericht in 2007, maar deze heeft sinds 2010 niet meer op regelmatige basis kunnen functioneren en is langzaam aan op non-activiteit komen te staan en is momenteel zelfs niet meer « operationeel ».

Dit heeft de FOD er echter niet van weerhouden om tal van eigen initiatieven of initiatieven in antwoord op de activiteiten van de ICDO te lanceren of om zijn verplichtingen ter zake na te komen: opvolging van de maatregelen van het Federaal Plan, jaarlijkse organisatie van de dag van de Duurzame Ontwikkeling, medewerking aan jaarverslagen en bijdrage aan de werking van de ICDO via onze actieve betrokkenheid in de werkgroepen opgericht door de ICDO (EMAS, maatschappelijk verantwoord ondernemen, duurzame voeding, duurzame mobiliteit, langetermijnvisie ...).

In 2012 werd de vertegenwoordigster van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu bij de ICDO verkozen tot lid van het bureau van deze Commissie. Het Bureau bereidt de vergaderingen van de Commissie voor en staat ook in voor de opvolging ervan, formuleert voorstellen met betrekking tot de oprichting van werkgroepen,⁶... Zo wordt het belang dat de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu hecht aan de duurzame ontwikkeling en de integratie ervan in het ganse federale beleid op een operationele manier bevestigd.

Activiteiten van de Cel Duurzame Ontwikkeling

1. de dag van de duurzame ontwikkeling

Ook dit jaar was de dag van de duurzame ontwikkeling van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu opgesplitst in twee onderdelen : een duurzaam ontbijt en daarna de mogelijkheid om deel te nemen aan een van de activiteiten opgezet door het organiserende team, waaronder de projectie van verschillende films en documentaires geselecteerd door de cel milieu & gezondheid van de Diensten van de Voorzitter die deze editie 2012 coördineerde, en ook workshops Yoga of scrapbooking.

---

⁶ http://www.icdo.be/NL/voorstelling_wetteksten_1175073309//19_maart_2007_19_MAART_2007._Koninklijk_besluit_houdende_vaststelling_van_de_algemene_regels_inzake_de_organisatie_en_de_werking_van_de_Interdepartementale_Commissie_Duurzame_Ontwikkeling_.html

Meer dan 400 mensen namen samen met collega's deel aan het duurzaam ontbijt en ongeveer 350 namen deel aan de activiteiten.

2. Opvolging EMAS/Mobiliteit/Overheidsaankopen

2.1. hernieuwing van de EMAS -registratie

De centrale site van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu (Eurostation –Victor Hortaplein – 1060 Brussel) die het EMAS- label behaalde in 2010, kreeg in augustus 2012 een verlenging van zijn registratie. Daar de laatste versie van de milieuverklaring niet gaat over het jaar 2012⁷, kunnen we de volgende maatregelen vermelden voor wat betreft het afgelopen jaar:

- Algemene invoering van het sorteren van glas;
- Aankoop van een hybride dienstvoertuig en een elektrisch voertuig voor het wagenpark van de FOD;
- Passende maatregelen zodat het einde van het Rosetta-project ons huidig afvalbeheer niet in het gedrang brengt.

2.2. Inlassing van maatregelen die moeten genomen worden bij pollutiepieken in het bedrijfsvervoerplan (BVP)

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft een reglementering uitgewerkt op het vlak van luchtverontreiniging tijdens de wintermaanden. Tijdens pollutiepieken neemt het Gewest (in overleg trouwens met de andere Gewesten) een aantal gezamenlijke beperkende maatregelen, die voornamelijk gekoppeld zijn aan het verkeer. Er zijn 3 interventiedrempels, die variëren naargelang de concentratie van de verontreinigende stoffen in de lucht en waarvoor specifieke maatregelen gelden. Overigens spoort de wetgever de bedrijven en administraties aan om maatregelen te nemen tijdens pollutiepieken. Daartoe werd de regionale verplichting van een bedrijfsvervoerplan (BVP) aangepast, waarbij een aantal maatregelen ter promotie van de zachte mobiliteit verplicht moeten worden ingelast in het BVP, waaronder een actieplan in geval van pollutiepieken.

Het BVP van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu werd in die zin aangepast in 2012 en telkens wanneer een van de 3 pollutiedrempels overschreden wordt, herinnert de interne communicatiecel via het intranet (lopende banner) aan de specifieke verplichte maatregelen inzake verkeersbeperkingen en de specifieke maatregelen uit het BVP.

2.3. Interne cross audits

Inspelend op de vraag naar een interne cross audit tussen FOD's, hebben wij in 2012 2 bezoeken gebracht aan de centrale Brusselse site van de Rijksdienst voor Pensioenen.

---

⁷ Milieuverklaring 2012 : <http://www.health.belgium.be/eportal/Aboutus/EMAS/index.htm>

« Geëngageerde » kerstmarkt van de FOD.

Talenten die hun passie voor het goede doel willen inzetten, enthousiaste en creatieve collega's,... die hebben we in onze FOD in overvloed. Zo is het originele idee ontstaan van enkele collega's van de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu om op 6 en 7 december een Kerstmarkt te organiseren voor twee specifieke goede doelen: de Brailleliga⁸ en het project Nadiatou Kinderen⁹ dat kinderen aanmoedigt om naar school te gaan, in het bijzonder meisjes in Senegal.

Deze actie onderschrijft de waarden van onze FOD, meer bepaald de waarde 'Ruimte voor Talenten'. Wij zijn inderdaad actief op zoek gegaan naar artiesten, amateur-banketbakers, enz.. die graag hun producten of eigen werkjes wilden voorstellen en verkopen voor het goede doel:

- **Culinaire hapjes** zoals wafels, pannenkoeken, taarten, zoete of zoute koekjes,... maar ook fruitsap en siropen.
- **Eigen creatieve, artisanale werkjes:** wenskaarten, kerstversiering, juwelen, bloemstukjes, borduur-, brei-, haak- of kantwerkjes, schilderijen, tekeningen, beeldjes, potjes, mozaïekjes, ...
- **Artistieke talenten:** muziek, zang, poëzie, theatervoorstelling,...
- Tijdens de Kerstmarkt werden ook boeken (enkel Franse boeken) en schoolmateriaal (geen speelgoed, noch andere artikelen) ingezameld ten voordele van Nadiatou Kinderen.

In totaal bracht de Kerstmarkt 1.860 € op die per cheque werden overhandigd aan de beide verenigingen.

Activiteiten of beleidslijnen van de FOD die bijdragen tot de duurzame ontwikkeling

1. Deelname aan de werkzaamheden van de werkgroep « federaal beleid » van de ICDO.

In het kader van de uitwerking van een beleidsvisie op lange termijn inzake duurzame ontwikkeling, zoals bepaald in de wet van 5 mei 1997, gewijzigd door de wet van 30 juli 2010, werd in juni 2011 een stuurgroep opgericht door de minister belast met de duurzame ontwikkeling om de betrokkenheid van alle actoren te garanderen (ICDO, FRDO, TFDO en de PODDO) en een debat op gang te brengen binnen de burgermaatschappij en het Parlement. Om een vertegenwoordiging van de federale overheidsdiensten in deze stuurgroep te garanderen, werden twee leden van de ICDO aangewezen om deel te nemen aan de werkzaamheden van deze stuurgroep.

De FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu en het Ministerie van Landsverdediging hebben de ICDO vertegenwoordigd in deze stuurgroep tot deze ophield te werken, namelijk op het moment van de overhandiging van de bijdragen aan de langetermijnvisie door de verschillende actoren aan de minister belast met de duurzame ontwikkeling (juni 2011 tot juni 2012).

Het ontwerp van strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling¹⁰ (LTV), dat de bijdrage is van de ICDO met het oog op de goedkeuring door de regering van haar LTV, werd voorbereid door tal van experts van alle FOD's en POD's die deelnamen aan de ad hoc -werkgroep (werkgroep federaal beleid) tussen september 2011 en april 2012.

⁸ <http://www.brailleliga.be/>

⁹ <http://nadiatou-enfance.iimdo.com/>

¹⁰ http://www.sppdd.be/sites/5003.fedimbo.belgium.be/files/documents/20120426_cidd_visionlongterme_dd_notadaccompagnement_fr.pdf

Door zijn betrokkenheid bij de stuurgroep voor het globale proces en omwille van het strategisch belang dat wordt gehecht aan dit ontwerp van langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling, heeft de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu zeer actief deelgenomen aan de werkzaamheden van deze ad hoc -werkgroep. Onze FOD stond onder meer in voor het vicevoorzitterschap ervan (via haar vertegenwoordigster bij de ICDO) en tal van experts, die de verschillende directoraten – generaal van de FOD vertegenwoordigden hebben regelmatig, geëngageerd en enthousiast deelgenomen aan alle werkzaamheden van deze WG.

De doelstellingen vermeld in dit ontwerp van strategische langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling, rechtstreeks gelinkt aan de bevoegdheden van onze FOD zijn daar de beste illustratie van.

Ook al werd tot in 2011, de representativiteit van de FOD binnen de ICDO –structuren vooral verzekerd door het DG Leefmilieu (met uitzondering van de activiteiten van de WG EMAS), hebben ook verschillende DG's « Gezondheid » van de FOD ten volle meegewerkt aan de uitwerking van deze langetermijnvisie. Op die manier ontdekten zij de meerwaarde van een actief en dynamisch interfederaal netwerk en zijn ze sindsdien meer aanwezig en actief binnen het netwerk duurzame ontwikkeling van de FOD zelf (tussen de verschillende DG's) en bij de werkzaamheden van de ICDO (interfederaal). Een aantal maken er trouwens gebruik van om sommige van hun eigen specifieke projecten tot een goed einde te brengen.

2. Naar rechtvaardigheid in de gezondheidszorg op alle beleidsgebieden (Health in all policies// Integraal gezondheidsbeleid) door van bij de start aan alle burgers dezelfde kansen te bieden op een gezond leven

Het concept "Gezondheid op alle beleidsgebieden " (*Health in all policies - HiAP*) is onlosmakelijk verbonden met de aanbevelingen van de WHO en de EU inzake gezondheidspromotie en ter verkleining van de bestaande ongelijkheid op gezondheidsgebied¹¹. Een integraal gezondheidsbeleid impliceert een intersectorale samenwerking op gezondheidsgebied en de betrokkenheid van alle politieke actiedomeinen en beleidsniveaus. Dit is ook een van de strategische doelstellingen van onze FOD.

De coördinatie van een integraal gezondheidsbeleidsproces is niet evident aangezien de andere sectoren en departementen gezondheid niet beschouwen als een van hun prioriteiten. Nochtans zijn de meeste voordelen op het vlak van gezondheid te vinden buiten de gezondheidssector. De gezondheid van de bevolking heeft immers wel degelijk een impact op andere sectoren zoals bijvoorbeeld:

- Het onderwijs (grotere kansen op goede schoolresultaten),
- De arbeidsmarkt (minder absentisme, meer productiviteit),
- De sociale zekerheid (minder gezondheidsuitgaven, minder absentisme, mensen in goede gezondheid zijn in staat om langer te werken wat ook gevolgen heeft voor de pensioenen),
- ...

---

¹¹ Dit blijkt uit de strategie *Health for All* van de WHO, de toekomstige *Health 2020 Strategy* van de WHO/Europe, uit de Verklaring van Rio van de WHO over de ongelijkheid op gezondheidsgebied, uit het Verdrag van Rome voor wat betreft het Integraal gezondheidsbeleid, uit het Handvest van Tallinn over gezondheidsstelsels en de strategie inzake gezondheid van de Europese Gemeenschap.

Deze « Health in all Policies » is vooral fundamenteel voor het aanpakken van de sociale ongelijkheden op gezondheidsvlak. Deze ongelijkheden kunnen omschreven worden als systematische en vermijdbare verschillen tussen sociale groepen qua prevalentie of incidentie van gezondheidsproblemen (Commissie van de WHO over de sociale gezondheidsdeterminanten, 2008¹²). In België, net zoals in de andere Lidstaten van de Europese Unie bestaan er dergelijke ongelijkheden op gezondheidsvlak. Deze ontwikkelen zich volgens een sociale gradiënt. Met andere woorden, hoe meer het sociaaleconomisch niveau stijgt, hoe meer de gezondheid gradueel verbetert.

Deze ongelijkheden op gezondheidsvlak, die een aanzienlijk deel van de bevolking treffen, zijn onaanvaardbaar: ze kunnen worden vermeden want ze zijn te wijten aan ongelijkheden in de verdeling van de rijkdommen, kansen, kennis en macht in de maatschappij. Om deze sociale ongelijkheden op gezondheidsvlak te kunnen wegwerken, is een transversaal integraal gezondheidsbeleid (HIAP) op de verschillende beleidsniveaus dus absoluut noodzakelijk.

De FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu en de drie Gewesten werken mee aan de gezamenlijke actie "*Equity Action*". Het gaat om een gezamenlijke actie van de Lidstaten van de EU om de Mededeling van de Europese Commissie en de conclusies van de Raad over de ongelijkheden op gezondheidsgebied om te zetten in de realiteit. Deze gezamenlijke actie, die van start ging in 2011, loopt tot in 2014. Op Europees niveau werd ervoor geopteerd om te werken rond het thema "*Equity from the start*" (*rechtvaardigheid van bij de start*), met andere woorden om de problematiek van de ongelijkheid op gezondheidsgebied aan te pakken door van bij de start aan elke burger gelijke kansen voor een gezond leven te bieden.

De FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu is van mening dat "Van bij de start voor elke burger gelijke kansen creëren voor een gezond leven " een uitstekende gelegenheid is om een nationale aanpak « Health in all policies » uit te werken op het vlak van ongelijkheid op gezondheidsgebied.

Daarom hebben de FOD en zijn partners van de gefedereerde entiteiten (gewesten en gemeenschappen) vanaf 2012, rond dit thema een **NATIONALE BELEIDSDIALOOG** opgezet die de basis moet leggen voor een nationale samenwerking ter zake, via diverse initiatieven.

Naar aanleiding van de werkzaamheden van de ICDO in het kader van het ontwerp van langetermijnvisie waarbij de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu met succes gepleit heeft voor het bepalen van een doelstelling inzake verkleining van deze ongelijkheden op gezondheidsvlak, hebben de PODDO en andere federale overheidsdiensten zich ertoe verbonden deel te nemen aan deze beleidsdialoog, via de ICDO, maar ook individueel.

3. Opleidingen biodiversiteit

De wereldwijde en Europese teloorgang van de biodiversiteit is een wetenschappelijk vastgesteld feit. Ondanks het welslagen van een aantal lokale acties, blijft het verlies aan biodiversiteit in een

---

¹² WHO commissie over de sociale gezondheidsdeterminanten (2008). Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health" (de verschillen in een generatie verkleinen: rechtvaardigheid in de gezondheidszorg via actie op het vlak van de sociale gezondheidsdeterminanten). Genève, Zwitserland, Wereldgezondheidsorganisatie.

sneller tempo doorgaan. De grote oorzaken van deze teloorgang zijn de verandering en de aantasting van de natuurlijke habitats, de klimaatverandering, de pollutie, de overexploitatie van de natuurlijke rijkdommen en de verspreiding van invasieve soorten.

Deze aantasting van de biodiversiteit en van de natuurlijke habitats heeft ook geleid tot een afname van de kwaliteit van de ecosysteemdiensten, met nadelige gevolgen voor het menselijk welzijn. Dit fenomeen is nauw verbonden met andere oorzaken van verandering zoals de demografische groei, de verstedelijking, de economische ontwikkeling, de technologische vooruitgang ... Alle sociaaleconomische sectoren zijn dan ook rechtstreeks of onrechtstreeks betrokken, ofwel door hun aansprakelijkheid in dit proces van biodiversiteitsverlies, ofwel omdat dit hen bij hun werking zal schaden.

De instandhouding en het duurzaam gebruik van de biodiversiteit mogen dus niet langer beperkt blijven tot de uitwerking van beleidsmaatregelen op milieugebied, temeer daar een belangrijke oorzaak van de achteruitgang van de biodiversiteit berust op de invoering van een aantal sectorale beleidsmaatregelen, waarvan sommige behoren tot de bevoegdheid van de federale overheid.

Het concept « ecosysteemdiensten », met andere woorden de diensten en voordelen die de mens kan halen uit de ecosystemen is een krachtig communicatie- en sensibilisatie-instrument. Door de mens op een expliciete en daadkrachtige manier centraal te stellen in de biodiversiteit, biedt dit een enorm potentieel om te helpen bij het integreren van de biodiversiteit in de uitwerking van sectorale beleidsmaatregelen. Hoewel het belang en de instandhouding van de biodiversiteit voor het welzijn en de ontwikkeling wetenschappelijk vaststaat, zijn er immers nog tal van administraties en overheidsorganismen die daar geen aandacht aan schenken.

Het opleidingsproject waartoe de FOD Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu in 2011 het initiatief nam, is bedoeld om de voordelen van het reflectiekader geboden door het concept « ecosysteemdiensten » te exploiteren om in deze leemte te voorzien. De uitvoering van het project werd toevertrouwd aan het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, in partnerschap met de Nationale plantentuin van België en het consultancybureau Factor X. Er werden vier doelgroepen geïdentificeerd:

- De NMBS groep (module « rail »),
- Het Directoraat –generaal Maritiem vervoer van de FOD Mobiliteit en Vervoer (module « marien »),
- Het netwerk van EMAS –verantwoordelijken van de federale administratie (module « EMAS »),
- En de FOD Economie, KMO's, Middenstand en Energie (module « economie »).

Elk opleidingsprogramma, aangepast aan de specifieke doelgroep, omvat drie sessies: de eerste sessie is algemeen en daarin wordt uitgelegd wat biodiversiteit, ecosystemen, ecosysteemdiensten betekenen... De twee andere sessies omvatten casestudies, presentaties door experts, en er wordt op zoek gegaan naar mogelijke actiepunten in het kader van de eigen activiteiten,...

In april 2012, hebben ongeveer 60 mensen van de NMBS-groep (B-holding, Infrabel, Tuc rail, Eurostation,...) deze opleiding gevolgd. In mei hebben ook de inspecteurs en juristen van het maritiem vervoer en een aantal leden van de dienst mariene milieu van het DG ? Leefmilieu deze

opleidingen gevolgd. In juni was het dan de beurt aan allen die deel uitmaken van het EMAS – netwerk opgericht in het kader van de ICDO. Tot slot hebben in het laatste kwartaal de medewerkers van de FOD Economie de opleidingen voor dit jaar 2012 afgerond.

Na het geven van al deze opleidingen aan de momenteel geïdentificeerde doelgroepen, wordt er momenteel gewerkt aan een generieke module. Deze module zal vervolgens gemakkelijk kunnen aangepast worden aan andere doelgroepen die vanaf volgend jaar deze opleidingen zullen kunnen volgen.

4. Internationaal seminarie « Climate Justice »

Enkele weken voor de klimaattop 2012 van de Verenigde Naties te Doha (Qatar) en op initiatief van de Staatssecretaris voor Leefmilieu, Melchior Wathelet, en de Zweedse minister voor leefmilieu, Lena Ek, hebben vertegenwoordigers uit 30 landen ideeën uitgewisseld over klimaatrechtvaardigheid, om de internationale klimaatonderhandelingen een duwtje in de rug te geven.

De verplichting voor alle landen om het klimaatsysteem te beschermen « op basis van billijkheid en overeenkomstig hun gemeenschappelijke maar gedifferentieerde verantwoordelijkheden en respectievelijke capaciteiten » werd al in 1992 vastgelegd in het Kaderverdrag van de Verenigde Naties over klimaatverandering. De klimaatconferentie van Durban (Zuid-Afrika) heeft eind 2011 beslist dat er tegen 2015 een nieuw internationaal akkoord zou worden onderhandeld. Het billijkheidsvraagstuk treedt dus opnieuw op de voorgrond bij de onderhandelingen.

Moeten bij de onderhandelingen de historische emissies van de geïndustrialiseerde landen centraal staan of moet er worden gefocust op de huidige en toekomstige emissies van alle landen? Hoe kunnen we solidair zijn met de armsten en meest kwetsbaren? Met welke nationale specifieke kenmerken moeten we rekening houden? Tot nu toe werd over deze vragen helaas meer een dovemansgesprek gevoerd dan een echte dialoog. Het is precies om deze dialoog op gang te brengen dat België en Zweden op 6 en 7 november 2012, in Brussel een informeel forum creëerden.

Tijdens de eerste dag van de workshop formuleerden academici en stakeholders voorstellen om klimaatrechtvaardigheid te integreren in het nieuwe klimaatakkoord. Deze voorstellen gaan onder meer over het gebruik van indicatoren, innoverende financiële instrumenten en over het inschatten van de uitstoot die het gevolg is van basistoegang tot energie, gezondheid, voedsel enz...¹³.

De tweede dag vond informeel overleg plaats tussen klimaatonderhandelaars over hoe klimaatrechtvaardigheid kan geïntegreerd worden in de verschillende onderwerpen die in Doha (december 2012) aan bod dienden te komen. Er ging veel aandacht naar het toelichten van wederzijdse standpunten en het verkennen van mogelijke pistes voor convergentie.

Met deze workshop zijn Zweden en België er in geslaagd om onderhandelaars van gedachten te laten wisselen, een beter inzicht te bieden in de brede waaier van perspectieven en standpunten, en een beter begrip bij te brengen voor elkaars belangen en realiteiten. Op die manier komt een globaal, billijk klimaatregime voor alle landen, in staat om de mensheid te beschermen tegen de meest ernstige gevolgen van de klimaatverandering, binnen bereik.

---

¹³ http://www.climat.be/spip.php?article839&id_mot=26

6.9. FOD Justitie

(Mev. C. Renard)

Samenstelling

De cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Justitie telt een vertegenwoordiger van elk entiteit van de FOD Justitie (stafdienst, directoraat-generaal en andere diensten). Begin 2012 werden de directeurs van de stafdiensten en de directeurs-generaal uitgenodigd om de identiteit van hun vertegenwoordigers te bevestigen en om een plaatsvervanger aan te wijzen.

Momenteel bestaat de cel Duurzame Ontwikkeling uit:

- de vertegenwoordiger van de minister van Justitie belast met de behandeling van dossiers duurzame ontwikkeling,
- de vertegenwoordigster van de FOD bij de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (eveneens mobiliteitscoördinator, EMAS-verantwoordelijke en hoofd van dienst van de dienst Duurzame Ontwikkeling),
- de adviseur intern milieubeheer en milieucoördinator van het directoraat-generaal Penitentiare Inrichtingen,
- de adviseur intern milieubeheer van het directoraat-generaal Rechterlijke Organisatie,
- de leidinggevende van de dienst Communicatie en Informatie aan de burgers,
- de vertegenwoordigster van de stafdienst Personeel en Organisatie,
- de vertegenwoordiger van het aankoopbeleid van de stafdienst Budget, Beheerscontrole en Logistiek,
- de vertegenwoordiger van de stafdienst Budget, Beheerscontrole en Logistiek,
- de vertegenwoordiger van de stafdienst ICT,
- de vertegenwoordigster van het directoraat-generaal Wetgeving en Fundamentele Rechten en Vrijheden,
- de vertegenwoordiger van het directoraat-generaal Justitiehuisen,
- de vertegenwoordiger van het Belgisch Staatsblad,
- de vertegenwoordiger van van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie,
- de vertegenwoordiger van de Veiligheid van de Staat,

- de administratieve medewerkers van de dienst Duurzame Ontwikkeling die belast zijn met de follow-up en de uitvoering van de dossiers beheerd door de dienst Duurzame Ontwikkeling.

Afhankelijk van de agenda worden ook andere vertegenwoordigers van de entiteiten van de FOD uitgenodigd om de vergaderingen van de cel Duurzame Ontwikkeling (cf. discussie van het actieplan 'pollutiepieken') bij te wonen.

Om een participatief en communicatief proces te bewerkstelligen, werden de missies van de cel Duurzame Ontwikkeling en het competentieprofiel van de leden ervan opnieuw duidelijk omschreven in februari 2012, op basis van de resultaten van een SWOT-analyse van de werking van de cel. Deze analyse onderstreept dat de cel Duurzame Ontwikkeling het beleids- en overlegorgaan is voor duurzame ontwikkeling voor de FOD Justitie. Twee missies die van wezenlijk belang zijn voor de cel Duurzame Ontwikkeling hangen af van de zichtbaarheid van deze rol:

- het opstellen van een actieplan en
- het ontwikkelen van een informatie- en een bewustmakingsplan.

De cel Duurzame Ontwikkeling staat onder het gezag van de voorzitter van het directiecomité die in laatste instantie de beslissingen neemt op basis van de adviezen en voorstellen van de cel.

De dienst Duurzame Ontwikkeling heeft naast dit analysewerk ook aandacht geschonken aan een betere omschrijving van die bevoegdheden. De ontmoeting die in februari 2012 plaatsvond met de dienst Duurzame Ontwikkeling van de FOD Financiën was primordiaal daartoe. Hierdoor waarborgt de dienst Duurzame Ontwikkeling de bevordering en de professionele begeleiding van de initiatieven rond de drie pijlers van de duurzame ontwikkeling (managementplan 2008-2014). In de praktijk is hij bevoegd voor:

- de cel Duurzame Ontwikkeling ondersteunen en de tenuitvoerlegging van de beslissingen coördineren;
- bewustmakingsactiviteiten organiseren en coördineren;
- inzake duurzame ontwikkeling voldoen aan de verplichtingen
  - o opgelegd door wetten (cf. mobiliteit) of via omzendbrieven (cf. EIS);
  - o opgelegd door de Ministerraad (cf. EMAS, MVOverheid);
- projecten en doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling realiseren die in het managementplan zijn omschreven voor de diensten van de voorzitter op grond van de prioriteiten van de hiërarchie;
- deelnemen aan werkgroepen, binnen of buiten de FOD.

Activiteiten van de cel Duurzame Ontwikkeling

Het is niet altijd even gemakkelijk om het verband tussen de duurzame ontwikkeling en de missies van FOD Justitie te bepalen. In dit opzicht is het belangrijk om de voortdurende motivatie en betrokkenheid van de leden van de cel Duurzame Ontwikkeling van de FOD Justitie te onderstrepen.

- Algemeen

De cel Duurzame Ontwikkeling vergadert gemiddeld 4 à 6 maal per jaar. Daarnaast worden de leden regelmatig op de hoogte gebracht van de activiteiten en de projecten inzake duurzame ontwikkeling. Er wordt hen eveneens gevraagd om advies te verlenen of informatie te geven naar aanleiding van vragen om informatie (parlementaire vragen, follow-up van de federale plannen inzake duurzame ontwikkeling, bijdrage van de FOD voor de visie op lange termijn van de FOD inzake duurzame ontwikkeling, enz.). Er wordt hen tevens gevraagd thema's voor te stellen in het kader van de jaarlijkse opleidingsplannen. Eén van de onderwerpen, die in aanmerking werd genomen voor een volgende opleiding, betreft de uitwerking van een concrete taak, met name de redactie van een actieplan inzake duurzame ontwikkeling voor de FOD. Het is de opzet om de leden van de cel te helpen en te leiden bij de uitoefening van hun opdrachten.

- Follow-up van FPDO

De follow-up van de maatregelen van de FPDO wordt jaarlijks opgenomen in de gegevensbank van de ICDO.

- Dagen van de duurzame ontwikkeling

Gelet op de opmerkingen van het directiecomité in februari 2012, werd er besloten om de dagen van de duurzame ontwikkeling toe te spitsen op thema's die verband houden met de organisatie van de FOD. Voor de eerste keer werd er aandacht besteed aan de penitentiaire inrichtingen te Brugge en Saint-Hubert onder impuls van de directeur-generaal, Hans Meurisse.

De 60 deelnemers aan de dag van de duurzame ontwikkeling die op 2 oktober plaatsvond in Brugge werden op uitvoerige wijze voorgelicht over de door Fedesco doorgevoerde investeringen (zonnepanelen) en de zelf ontwikkelde initiatieven om het energieverbruik te verminderen. Nadien en naargelang van hun voorkeur, hebben ze het informatiecentrum van de windmolens C-Power bezocht, hebben ze met een tandem een tocht gemaakt tot aan het containerpark van Brugge of de projectie van een film bijgewoond.

Op 4 oktober heeft het detentiecentrum te Saint-Hubert 45 medewerkers van de FOD ontvangen. Stonden op het programma: toelichting over duurzame ontwikkeling, bezoek van de installaties (boerderij, groentetuin, containerpark,...), maaltijd en proeven van kazen die plaatselijk geproduceerd worden, boswandeling. De deelnemers waren enthousiast.

Deze twee bewustmakingsdagen hebben een ontegensprekelijk succes gekend en werden heel erg gewaardeerd. Hierdoor werd de nadruk gelegd op de goede handelwijzen inzake energie en duurzame ontwikkeling en werd een onbekend facet van de penitentiaire inrichtingen getoond.

Bergen, Hoei en Brussel waren de andere sites die deelnamen aan de dagen van de duurzame ontwikkeling.

De vermindering van het papierverbruik werd eveneens besproken in het kader van de editie 2012, met de ondersteuning van de stafdienst Budget, Beheerscontrole en Logistiek. Naar aanleiding daarvan werd de campagne De juiste reflex, die strijdt tegen het papierverbruik, aan de medewerkers van de FOD Justitie voorgesteld. Zij konden ook deelnemen aan creatieve workshops rond het recycleren van papier.

Om te voldoen aan het vereiste in de wetgeving van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest over de bedrijfsvervoersplannen, werden onder meer bewustmakingsacties inzake mobiliteit en alternatieve vervoermiddelen gepland voor het personeel van de centrale administratie in Brussel.

De deelname van het personeel aan de dagen van de duurzame ontwikkeling is stabiel, maar schommelt naargelang van de site. Voor de editie 2012 hebben zich meer dan 200 medewerkers ingeschreven voor de bewustmakingsacties.

Jaarlijks wordt een evaluatie gemaakt van de activiteiten, waardoor bepaalde verbeterpunten in kaart kunnen worden gebracht (grotere betrokkenheid van het lijnmanagement, optimalisering van de communicatiekanalen).

Uit de analyse van de evaluatieformulieren blijkt dat de dagen van de duurzame ontwikkeling 2012 over het algemeen gezien sterk werden gewaardeerd:

- 81,35 % personen tevreden tot zeer tevreden;
  - 16,3 % personen matig tevreden;
  - 2,28% personen weinig tevreden of ontevreden (voornamelijk om logistieke redenen: comfort van de bus, geen ventilatie, enz.).
- Middagen van de duurzame ontwikkeling

Vier middagen van de duurzame ontwikkeling werden in 2012 georganiseerd voor de medewerkers van de centrale diensten, twee Franstalige middagen en twee Nederlandstalige middagen. Er ging aandacht uit naar:

- preventie, sorteren en recycleren van afval (Fost Plus),
- solidaire aankoopgroep, op een andere manier verbruiken (SAGAL).

Het voor ogen gestelde doel is duidelijke informatie geven over een onderwerp dat behoort tot de pijlers van de duurzame ontwikkeling.

- Follow-up EMAS

In oktober 2012 werd een nieuwe EMAS-verantwoordelijke voor de centrale administratie aangesteld. Hij is belast met de registratie van de gebouwen van de centrale administratie en wordt ondersteund door de medewerkers van de dienst Duurzame Ontwikkeling en de leden van het stuurcomité. Het stuurcomité werd speciaal ingesteld zodat dit dossier vooruitgang kan boeken. Succesvolle samenwerkingen werden ingevoerd met verschillende diensten die betrokken zijn bij het milieumanagementsysteem, voornamelijk bij de directie Logistiek van de stafdienst Budget, Beheerscontrole en Logistiek.

De goedkeuring van het programma van de MVOverheid door de Ministerraad van 20 juli 2012 was het startsein voor de maatregel: intern milieubeheer van de federale staat. In dat kader werd elk overheidsdienst verzocht om tegen midden december 2012 aan de POD Duurzame Ontwikkeling een actieplan mee te delen voor alle gebouwen.

De oefening werd gemaakt in ons departement met hulp en steun van:

- de directie Logistiek van de stafdienst Budget, Beheerscontrole en Logistiek,
- de dienst Milieu van het directoraat-generaal Penitentiaire Inrichtingen,
- de dienst Infrastructuur van het directoraat-generaal Rechterlijke Organisatie,
- de directie Managementondersteuning van het directoraat-generaal Justitiehuisen.

De inventaris werd met succes afgerond en heeft betrekking op 390 gebouwen van de FOD Justitie. Een planning werd voorgesteld voor de gebouwen van de centrale administratie.

- Mobiliteit

Overeenkomstig de wetgeving van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest inzake de vervoersplannen, heeft de FOD Justitie bedrijfsvervoersplannen uitgewerkt voor de sites waar meer dan 100 werknemers tewerkgesteld zijn. Het betreft meer bepaald de volgende sites:

1. Site centrale administratie (vijf gebouwen)
2. Site Poelaert (zeven gebouwen)
3. Site Sint-Gillis (één gebouw)
4. Site Vorst- Berkendael- centrale garage (drie gebouwen)
5. Site Leuvenseweg (twee gebouwen)
6. Site NICC (één gebouw)
7. Site van het Belgisch Staatsblad (één gebouw)

Overeenkomstig de maatregelen van de bedrijfsvervoersplannen werd een mobiliteitscoördinator aangewezen. Daarnaast kregen de medewerkers van de zeven sites tijdens de dagen van de duurzame ontwikkeling toelichting over de bewustmakingsacties inzake duurzame vervoerswijzen:

- workshop 'fietsveiligheid' (BIVV)
- workshop 'verkeersreglement' (BIVV)
- wandeling
- fietstraject dat de gebouwen van de FOD in Brussel verbindt (Pro Velo)

Er werd een actieplan opgesteld in geval van pollutiepieken met de steun van de stafdienst Personeel en Organisatie. De invoering van deze acties en de ter zake doende communicatie gebeuren respectievelijk door de leden van de cel Duurzame Ontwikkeling en door de dienst communicatie.

De multimodale bereikbaarheidsplannen worden nu afgerond.

Follow-up van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten

Vragen over de invoering van de criteria inzake duurzame ontwikkeling in de bestekken worden besproken tijdens het overlegforum logistiek van de FOD Justitie. De directie Logistiek van de stafdienst Budget, Beheerscontrole en Logistiek speelt een actieve rol en zorgt regelmatig ervoor dat dergelijke clausules in de bestekken worden opgenomen.

Activiteiten of beleidsvormen van de FOD die bijdragen tot duurzame ontwikkeling

- Duurzame voeding (veggie dag)

In 2011 startte het restaurant van het gerechtsgebouw te Brussel met 'donderdag veggiedag', een wekelijks vegetarisch én duurzaam menu. Sindsdien worden er 80 vegetarische maaltijden op een totaal van 500 couverts geserveerd. De reacties van de bezoekers zijn zeer positief, en voor het team betekent dit een beetje afwisseling. Voortaan bestaat de uitdaging erin een gevarieerd menu te blijven aanbieden tegen democratische prijzen.

De restaurantbeheerder, het hoofd van de keuken en diens rechterhand hebben aan verschillende workshops over de vegetarische keuken deelgenomen, georganiseerd door de POD Duurzame Ontwikkeling. Vooral het bezoek van de kok uit de privésector, Damien Poncelet, werd bijzonder gewaardeerd.

De klanten van het restaurant hebben ook deelgenomen aan de wedstrijd "veggie dag" die de POD Duurzame Ontwikkeling eind 2011 georganiseerd heeft. Op 22 maart 2012 werd een prijsuitreiking opgezet in het restaurant, en het is trouwens een lid van de Rechterlijke Orde die één van de belangrijkste prijzen in de wacht heeft gesleept.

Om de dienstverlening te verbeteren werd in 2012 een enquête uitgewerkt voor de klanten van het restaurant, met het oogmerk hun opmerkingen en mening te kennen.

-Project "Minder papier"

Ter bestrijding van het overmatig papierverbruik heeft de FOD Justitie tijdens de dagen van de duurzame ontwikkeling 2012 een preventiecampagne opgestart ter attentie van de medewerkers, op grond van opmerkelijk werk van de Waalse intercommunales in verband met afvalbeheer (Copidec). Deze campagne legt de nadruk op eenvoudige en doeltreffende attitudes, die de 'Juiste reflexen' genoemd worden. Daardoor kan het papierverbruik op een eenvoudige en efficiënte manier verminderd worden.

Deze campagne komt ook tegemoet aan een van de doelstellingen nagestreefd via de installatie van nieuwe MFP's in de gebouwen van de FOD, onder supervisie van de directie Logistiek van de stafdienst Budget, Beheerscontrole en Logistiek. Zij spoort ook met de operationele doelstelling "het papierverbruik verminderen" die de stafdienst Personeel en Organisatie in zijn managementplan heeft opgenomen.

Tal van directies van het centraal bestuur zijn pilotsite voor de invoering van aanvullende procedures. Het gebruik van lokale printers zal beperkt worden, het aanwenden van MFP's zal veralgemeend worden voor de medewerkers van de directies en de MFPS' zullen default recto/ verso geconfigureerd worden. Een cijfermatige evaluatie zal de mogelijkheid bieden de besparingen te berekenen en de resultaten zullen in 2013 meegedeeld worden.

-Update van het federaal rapport inzake ontwikkeling

Overeenkomstig artikel 3 van het koninklijk besluit van 28 september 2007 betreffende de regels voor het opstellen van het federale milieuraapport, moet België om de 4 jaar een beschrijvend verslag opmaken over de staat van het milieu en de doeltreffendheid van het federale milieubeleid. De FOD Milieu neemt de coördinatie ervan op zich. Het verslag dat bestemd is voor het publiek werd begin 2011 gepubliceerd.

Eind 2011 heeft de FOD Milieu de FOD Justitie gevraagd om het federaal rapport bij te werken. In april 2012 werd het luik "milieucriminaliteit" aangepast op basis van de statistische gegevens over misdrijven voor de periode van 1 januari 2009 tot 31 december 2011. De tabellen en het commentaar werden geleverd door de analisten van het College van procureurs-generaal.

6.10. FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie

(M. G. Blondiaux)

[Voor het duurzaam ontwikkelingsbeleid van de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie was 2012 een overgangsjaar. Het Stuurcomité heeft immers in februari 2012 beslist om de cel duurzame ontwikkeling nieuw leven in te blazen. Een nieuwe coördinator en nieuwe vertegenwoordigers van de Algemene Directies en omkaderingsdiensten werden aangesteld en vulden op die manier het bestaande kader aan. De belangrijkste doelstelling voor 2012 van de cel was om het actiekader opnieuw te definiëren, door zowel de strategische, functionele als organisatorische aspecten hierin te integreren. De groep kwam 8 keer samen in 2012.

Door in haar missies voorwaarden voor een duurzame werking van haar goederen en diensten op te nemen, benadrukt de FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie het belang van duurzame ontwikkeling voor onze economie. Met het oog op een grotere efficiëntie en met respect voor de bevoegdheden van eenieder, heeft de FOD Economie beslist om voor haar acties rond duurzame ontwikkeling doelgroepen en prioriteiten te bepalen. Zij wil de duurzame economie actief ondersteunen, als bijdrage van de economische activiteit tot duurzame ontwikkeling in het kader van een gereguleerde markteconomie. In dit kader is duurzame economie een van de beleidslijnen die de FOD wil stimuleren, zodat iedereen voordeel kan halen uit een gereguleerde markteconomie en er tegelijk aandacht is voor onze toekomstige behoeften. Een definitie van het actiekader werd in oktober 2012 voorgesteld door de cel duurzame ontwikkeling en goedgekeurd door het Directiecomité.

Op het vlak van sensibilisering heeft de cel duurzame ontwikkeling, behalve de EMAS acties, nog twee initiatieven ondernomen in 2012. In het kader van de Dag van Duurzame Ontwikkeling met als thema “duurzame mobiliteit”, werden twee ronde tafels georganiseerd. Ze droegen de titel: “duurzame mobiliteit en autoverzekeringen” en “een duurzame en innoverende mobiliteit bij de FOD Economie – technologische en niet-technologische aspecten”. Doelstelling was om de ambtenaren bewust te maken van wat ze kunnen doen binnen hun opdracht in het departement en in hun privéleven. Ook de elektrische auto van de FOD werd voorgesteld.

Om de ambtenaren ook op andere momenten in het jaar meer bewust te maken van duurzame ontwikkeling, maar ook om reflecties rond nieuwe actiepistes uit te lokken, organiseert de FOD Economie sinds eind 2012 tijdens de middagpauze ontmoetingen die toegankelijk zijn voor alle ambtenaren. Tijdens die ronde tafels, conferenties, uitwisseling van goede praktijken, ... kunnen bovendien de al uitgevoerde of geplande acties binnen de FOD of binnen ondernemingen onder de aandacht worden gebracht.]

6.11. POD Maatschappelijke Integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid

(M. J.-M. Dubois)

Oprichting en samenstelling van de cel

De cel DO van de POD Maatschappelijke Integratie werd eind 2004 opgericht, overeenkomstig het KB van 22/09/2004.

De verschillende diensten van de POD waren erin vertegenwoordigd: Begroting, Logistiek, Communicatie, Subsidies en Overheidsopdrachten, HRM, Organisatieontwikkeling, Armoede, Grootstedenbeleid en Europees Sociaal Fonds.

Eind 2011 hebben de leden van deze cel collectief ontslag genomen en de cel werd vervangen door een groep EMAS, die was samengesteld uit de belangrijkste medewerkers die betrokken waren bij het plan EMAS. Deze groep vergadert vier maal per jaar en vervult twee taken: de samenwerking versterken in de uitvoering van het plan EMAS en, voor zover dit mogelijk is, sensibiliseringsacties te voeren voor de duurzame ontwikkeling.

Activiteiten van de cel

Sinds 2005 heeft de cel DO activiteiten georganiseerd in het kader van de dag DO van de ambtenaren, over thema's die gekozen werden door de POD Duurzame Ontwikkeling of door uit eigen initiatief thema's te kiezen: de ecologische voetafdruk in 2005, water in 2006, afvalbeheer in 2007, papier in 2008, wonen op aarde in 2009, biodiversiteit in 2010, duurzame voeding in 2011, mobiliteit in 2012.

Volgende soorten activiteiten werden het meest voorgesteld (in verband met het voorgestelde thema): tentoonstelling, wedstrijd (in verband met de tentoonstelling), lezing gegeven door een externe expert, uitwisselen van ervaring tussen medewerkers en vertonen van documentaires. In 2011 was de lezing over duurzame voeding (voorstelling van een drieluik door het OCMW van Court-St-Etienne) toegankelijk voor ambtenaren van de andere FOD/POD.

Naast de dagen DO heeft de cel sensibiliseringsacties gevoerd bij zijn personeel, hoofdzakelijk in drie domeinen: het papierverbruik, de zachte mobiliteit en de duurzame aankopen.

- Wat het papierverbruik betreft, heeft de cel verschillende acties ondernomen, zoals een gedwongen (nauwgezette) vermindering van het aantal bladzijden dat ter beschikking wordt gesteld, de weging van het gebruikte papier, het zichtbaar maken van de hoeveelheid verbruikt papier (per werknemer/jaar), ...
- Met betrekking tot de zachte mobiliteit heeft zij drie dienstfietsen aangekocht en organiseert zij elk jaar de verplaatsing van een aantal fietsers naar het Kabinet van de Minister om daar de acties DO die werden uitgevoerd door de administratie te overhandigen.

- Wat de duurzame aankopen betreft tenslotte, heeft zij in 2009 een adviserende rol gekregen voor elke aankoop die een aanzienlijke impact heeft op het milieu. Deze rol werd beschreven in een procedure bij de lancering van het plan EMAS (2009). Sinds 2012 wordt deze rol uitgevoerd door de milieucoördinator.

De activiteiten die door de cel DO worden ondersteund hebben de bewustmaking van het personeel bevorderd voor het milieugedeelte van de duurzame ontwikkeling en hiervoor werd het EMAS-certificaat toegekend in augustus 2010.

De cel vergaderde 3 tot 4 maal per jaar. Deze vergaderingen boden de gelegenheid om informatie uit te wisselen en te brainstormen over de te voeren acties.

Eind 2011 hebben de leden van de cel collectief ontslag genomen, omdat bleek dat zij niet meer de nodige tijd vonden om deze acties uit te voeren. De cel werd toen vervangen door de groep EMAS, die is samengesteld uit de belangrijkste medewerkers die betrokken zijn bij het plan EMAS. Deze groep vergadert vier maal per jaar en vervult twee taken: de samenwerking versterken in de uitvoering van het plan EMAS en, voor zover dit mogelijk is, sensibiliseringsacties te voeren voor de duurzame ontwikkeling.

De belangrijkste taken van de cel, opgesomd in het KB van 22/09/2004, werden overgenomen door de milieucoördinator, namelijk: het opstellen van een actieplan, de vertegenwoordiging van de POD bij de ICDO, de opvolging van de acties van de POD in het kader van het FPDO 1 en 2, het opstellen van het verslag van de leden van de ICDO en van het activiteitenverslag van de cel.

Naast de vaste vertegenwoordiger bij de ICDO stuurt de POD, voor zover dit mogelijk is, medewerkers naar verschillende werkgroepen van de ICDO (WG EMAS, WG MVO, WG federale strategie, WG internationaal beleid, WG Communicatie DO).

Beleid van de POD dat bijdraagt tot de duurzame ontwikkeling

De POD Maatschappelijke Integratie heeft als missie het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van een inclusief federaal beleid voor maatschappelijke integratie, zodat de sociale grondrechten aan iedereen **op duurzame wijze** gegarandeerd worden.

Op deze manier is de POD MI rechtstreeks betrokken bij de invoering van de reglementering. De POD informeert zijn doelpubliek en zijn partners en geeft hen raad over de maatregelen en acties en beheert de financiële stromen van en naar zijn partners.

De belangrijkste partners van de POD zijn de **OCMW's**, die werken op het terrein om de integratie te bevorderen van de meest behoeftigen in onze maatschappij, met behulp van verschillende instrumenten: het leefloon, tewerkstelling en arbeidstrajectbegeleiding, dringende medische hulp, de verwarmingstoelage, schuldbemiddeling en budgetbegeleiding, enz. Andere partners zijn de werkwinkels, de sociale huizen, het sociaal stookoliefonds, enz.

De POD is ook actief in het domein van het voorkomen en **bestrijden van armoede**. Hij is belast met de opvolging van het Algemeen Verslag over de Armoede en verantwoordelijk voor de opmaak en opvolging van het Nationaal Actieplan Sociale Insluiting, dat door de Europese Commissie gecoördineerd wordt.

Hij promoot en steunt **de sociale economie** in alle vormen, van winkels met tweedehandsartikelen tot ondernemingen met een sociaal oogmerk en tot het Belgisch Sociaal Label, via de buurt- en nabijheidsdiensten. Zijn doel is enerzijds het verspreiden van de waarden van de sociale economie in een groeiend aantal structuren, initiatieven en projecten en anderzijds het bevorderen van de invoering van de waarden van het maatschappelijk verantwoord ondernemen.

Tot slot voert hij het **grootstedenbeleid** uit, door de federale regering gelanceerd om de probleemwijken te steunen.

Zoals je ziet werkt de POD, via zijn basissmissies, hoofdzakelijk aan het **sociale luik** van de duurzame ontwikkeling. De twee andere luiken van de duurzame ontwikkeling worden echter niet vergeten.

Het **economische luik** van de duurzame ontwikkeling is aanwezig in het dagelijkse werk van de dienst Sociale Economie en in de samenwerking van de POD met het **Europees Sociaal Fonds**. In dit kader probeert de POD de mogelijkheden tot opleiding en tewerkstelling uit te breiden voor kansarmen, bij voorkeur voor jongeren, gezinshoofden van eenoudergezinnen en de personen die afkomstig zijn uit landen van buiten de Europese Unie.

Het **milieuluik** wordt uitgevoerd in het kader van het plan EMAS. De POD MI heeft in augustus 2012 het EMAS-certificaat behaald. Het milieubeheerssysteem streeft zeven doelstellingen na: de vermindering van het verbruik van elektriciteit en papier, een duurzaam aankoopbeleid, afvalsortering, een vermindering van de mobiliteitsnoden, de verkleining van de ecologische voetafdruk van de steden in het kader van het programma Grootstedenbeleid en de bewustmaking voor energiebesparing van de OCMW-gerechtigden in het kader van het fonds Gas-Elektriciteit.

6.12. POD Duurzame Ontwikkeling

(Mev. S. Sokolowski)

De opdrachten die worden toevertrouwd aan de cellen duurzame ontwikkeling staan onder toezicht van de POD DO. Alle activiteiten van de POD DO dragen, omwille van de bestaansreden van die dienst, bij tot een duurzame ontwikkeling. Bijgevolg verwijzen wij naar het activiteitenverslag van de POD DO.

6.13. POD Wetenschapsbeleid

(Mev. C. Dandois)

Samenstelling van de cel DO

De cel DO werd opgericht in december 2004 en had zijn eerste vergadering in februari 2005.

De samenstelling van de cel DO varieerde door de jaren maar bleefde overeenstemming met de koninklijk besluit van 22 september 2004: de vertegenwoordiger van het lid van de regering die verantwoordelijk is voor de ICDO, de ICDO vertegenwoordiger, de milieucoördinator, een verantwoordelijke van de financiële dienst, een verantwoordelijke van aankopen et een verantwoordelijke van communicatie.

Op ad hoc wijze werden leiders van andere activiteiten van de POD Wetenschapsbeleid en van de federale wetenschappelijke instellingen uitgenodigd op de vergaderingen.

Activiteiten van de cel (sensibilisering, dagen DO, interne samenwerking, actieplan, enz.)

Jaarlijks actieplan

Uitvoering van de duurzaamheidstest

Uitvoering van EMAS

Bewustmakingsacties: Dag van de DO, middag van DO, nieuwsletters, deelname aan PODDO-projecten en BIM-projecten, enz..

Interne coördinatie van de uitvoering van de maatregelen van de federale plannen voor duurzame ontwikkeling

Follow-up van de duurzaamheid van de overheidsopdrachten

Follow-up van andere initiatieven met betrekking tot DO: lancering onderzoeksprogramma's en -projecten die rechtstreeks of onrechtstreeks betrekking hebben op duurzame ontwikkeling, initiatieven inzake bewustmaking, informatie-uitwisseling en andere initiatieven om de duurzame ontwikkeling te promoten : conferenties, ontmoetingen, colloquium, enz.

Voor meer details over de activiteiten van de cel, we verwijzen naar de jaarlijkse milieuverklaring beschikbaar op http://www.belspo.be/belspo/organisation/env_nl.stm

6.14. Fedict (FOD Informatie- en Communicatietechnologie)

6.15. FOD Buitenlandse Zaken, Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

6.16. FOD Sociale Zekerheid

6.17. Ministerie van Defensie

Secretariaat van ICDO
Hertogstraat 4
1000 Brussel

Tel : 02 501 04 77

cidd-icdo@fido.fed.be
www.cidd.belgium.be/nl

© Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling 2014

Niets uit deze online publicatie mag overgenomen worden zonder uitdrukkelijke schriftelijke toestemming van het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling. Indien u meer informatie wenst over de gegevens in dit jaarverslag kunt u contact opnemen met de dienst Communicatie, via communicatie@fido.fed.be of via 02/501 04 62.

Verantwoordelijke uitgever: Sophie Sokolowski, Directeur a.i.

Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling Hertogstraat 4, 1000 Brussel.

Wettelijk depot D/2014/11945/3.